

ANTICKÁ KNIHOVNA

SWAZEK 35

SVĚT
EZOPSKÝCH
BAJEK

SVOBODA 1976

PŘELOŽILI VÁCLAV BAHNÍK,
RUDOLF KUTHAN, JIŘÍ VALEŠ

XXVIII A 36

87-77

ÚSTŘEDNÍ KNİHOVNA
FILOSOFICKÉ FAKULTY
UNIVERSITY J. E. PURKYNĚ
BRNO

18 - 4374 - 71

Translation © Václav Bahník,
Marie Kuthanová, Jiří Valeš,
1976

SYST. č. 110953

40,

NA SOCHU AISÓPOVU

*Εἶ γε ποιῶν, Λύσιππε γέρον, Σικυῶνιε πλάστα,
δείκλον Αἰσώπου στήσασ τοῦ Σαμίλου
ἐπὶ σοφῶν ἔμπροσθεν, ἐπεὶ κείνοι μὲν ἀνάγκη
ἔμβαλον, οὐδὲ πειθᾶ φθέγμασι τοῖς σφετέροις.
ὁς δὲ σοφοῖς μύθοις καὶ πλάσμασι κάρια λέξας
παίζων ἐν σπουδῇ πείθει ἐχεφρονέειν.
φευκτὸν δ' ἢ τρηχεῖα παραίνεσις. ἢ Σαμίλου δὲ
τὸ γλυκὸν τοῦ μύθου καλὸν ἔχει δέλεαρ.*

Ἄγαθλας

Sochaři ze Sikyónu, ó Lýsippe, učinils dobře,
před sochou mudrců sedmi přednost že soše jsi dal
Aisópa ze Samu. Oni i nátlaku používali,
účinek přesvědčivosti chybíval pod slupkou slov.
On ale v přibězích moudrých a v bajkách vždy vystihl
pravdu,
hravou vážností učil, kterak se rozumným stát.
Chraňme se příkazů strohých, vždyť Aisópos naopak skýtá
líbezná vypravování, pochoutku lahodnou všem.

Agathiás

BABRIOVY BAJKY I

VI
BABRIOVY BAJKY

KNIHA PRVNÍ,

věnována Branchovi, synu krále Alexandra

1/

Jen spravedliví lidé žili původně
a to byl, milý Branchu, pravý „zlatý věk“:
pak nastal stříbrný, dál měděný a pak
věk hérůů prý vzešel; pátý, železný,
byl zdrojem všeho zla. Však v prvním věku, jenž
slul zlatým, nejen lidé, také zvířata
prý rozmlouvala řečí srozumitelnou
a v hloubi lesů mívala své porady;
i skála hovořila, také jehličí,
i ryba hovořila s lodí, s lodníkem
a malý ptáček rozmlouval s rolníkem;
své dary země bez prošení dávala
a bohové i lidi žili v přátelství...
Že *takhle* tomu bylo, ať ti dosvědčí
teď moudrý Ezop, starý řecký vyprávěč,
jenž prostým slohem bajky vypráví; a ty
já spřádám v mysli své jak tkáň, z níž prýští med,
a chceš-li, na srdce ti položím je, když
jsem hroty ostrých jambů změkčil, umírnil.

(K, V)*

2/ *Střelec a lev*

Šel na lov člověk, lukostřelec dovedný,
a střílel v horách; ihned všichni tvorové
se rozbíhali, jak se střelce děsili.
Jen lev se nebál; směle vyzval člověka:
„Své síly změřme!“ Lukostřelec odpoví:

* Šifry K a V označují překladatele Rudolfa Kuthana a Jiřího Valeše

„Jen žádné spěchy! Nemysli, že zvítězíš!
Dřív mého posla přijmi; pak se dovtipíš,
co nejlíp činit.“ ... Potom trošku ustoupí
a strelí na lva. Střela šelmě pronikla
až do citlivých útrob. Lev se vyděsil
a jak jen mohl, pádil v pusté údolí.
I připlíží se liška s tímto kázáním:
„Ach, že jsi couvl! Měl sis dodat odvahy!“
„Mne nenapálíš!“ praví lev, „a nespleteš:
kdo vysílá už *posly* takhle ukrutné,
pak domyslit se mohu, jak je hrozný *sám!*“
(K)

3/ *Na zloděje ani bůh nestačí*

Svou vinici kdys kypřil, kopal venkovan,
vtom motyka ta tam. I pátral po ní hned,
zda někdo z vesničanů mu ji neukrad'.
Z nich každý zapíral. Co dělat? Sebral se
a do města ved' všechny k slavné přísaze.
Vždyť na venkově bydlí prostí bozi jen,
jak soudil, v městských zdech však přebývají ti,
co vědí vše a pravdu zjistit dovedou.
Když do bran veházeli, tu odložili vše
a nejdřív u studánky nohy myli si.
Vtom volal hlasatel: „Byl vyloupen zde chrám!
Má tisíc drachem ten, kdo udá zloděje!“
Děl sadař, když to slyšel: „Nadarmo jsem tu!
Jak bůh by věděl o těch cizích zlodějích,
když nezná ani vlastní lupiče a chce
sám za odměnu zjistit, kdo to z lidí ví.“
(V)

4/ *Němý žalobník*

Chtěl pasák z pastvy zahnat kozy k domovu,

je do ohrady vpustit. Přišly všechny již,
jen jedna v příkré stráni zvláště svévolná
si chroupá dál a dále sladký jetýlek;
tu pasák po ní hodí — roh jí uletěl...
„Má družko v nevolnictví,“ pastýř žadoní,
„ach při všech bozích, strážcích naší doliny,
jen mému pánu, kozičko, to nevyzrad!
Já nerad jsem tě zasáhl tím kamenem.“
„A jak mám skrýt,“ dí koza, „čin tak patrný?
Vždyť roh můj křičí, i když slůvkem nehlesnu!“
(K, V)

5/ *Rybičky a ryby*

Byl jeden rybář; rozhodí svou vlečnou síť
a hned ji táhne plnou pestrých pochoutek.
Tu drobné ryby síť s mnoha otvory
se protlačily, klouzající v hlubině;
a v lodičce se octly velké v zajetí...

Být malý někdy dopomůže k záchraně
z běd zlých. Však sotva spatříš, že by unikl
kdy z nebezpečí ten, kdo slávou velký je.
(K, V)

6/ *Nevýhodné vítězství*

Dva kohoutkové bojovali na dvoře
(ti „bojovní jak lidé“, jak se říkává)...
Pak ten, jenž prohrál, krváčeje z četných ran,
se schoulil hanbou v tmavém koutku domácím;
a druhý, vítěz, vyletěl si na domek
až na vrch, třepal křídly, hlučně kokrhal...
A náhle orel popadl ho na střeše
a zmizel; druhý dvořil se pak slepičkám

a ze své prohry mnoho výhod vytěžil.

(K)

7/ *Prozřavý rybář*

Už dlouho broudil rybář mořským pobřežím
a s tenkým prutem v ruce sháněl obživu;
i chytne na svou žíni rybku nevelkou —
nu, na pečení v pánvi zrovna nebyla.

Tu třepetavá rybka prosí rybáře:

„Což pro tebe mám cenu? Co ti prospěju?

Jsem holé mládě: vždyť mi matka kambala
zde pod tou skalou dala život nedávno.

Tak pusť mě zatím, nevraždi mě zbůhdarma!

Až mořskou řasou pořádně se vykrmím
a povyrostu, hodna stolů bohatých,

pak znova si mě chytneš — zase tadyhle.“

A zmítala se, vzdychala a prosila...

Ten starý rybář nedal se však obloudit;

když ostrým sítím rybku provlék', povídá:

„Kdo nedbá zisků jistých, třebaš malinkých,
a štve se za nejistým, jak je bláhový!“

(K)

8/ *Kůň a osel*

Měl člověk koně. Vodil zvíře po boku
vždy bez nákladu; náklad míval na zádech
jen starý osel... Jednou, příliš zemdlený,
jde k svému druhu — koni s prosbou pokornou:

„Hleď, nepřevzal bys břímě aspoň částečně?

Snad zachráníš mi život, zmírám námahou...“

Kůň odsekl mu: „Táhni! Neobtěžuj mě!“

Šel mlčky osel; za chvíli, jak předvídal,
kles' mrtev k zemi, vysílen a vyčerpán.

Pán k oslu mrtvému hned koně přivedl
a břímě za břemenem skládal na něho;
pak naložil mu na hřbet sedlo nákladní
a nádavkem i kůži, z osla staženou.

Kůň zabědoval: „Věru, byl jsem zpozdilec!

Oč nechtěl jsem se dříve ani rozdělit,

to všechno táhnout musím nyní já jen sám!“

(K)

9/ *Vtipná odpověď*

Své zboží Arab na velblouda naložil

a potom se ho zeptá: „Chceš jít do kopce,

či z kopce? Pověz!“ Velbloud praví důvtipně:

„A cožpak cestou rovnou? Je snad zavřena?“

(K)

10/ *Pomůžte jen síť*

Měl rybář píšťalu a dovedně znal hrát.

Ten nadějí se kojil, bez vší námahy

že ryby přiláká tím zvukem líbezným:

síť proto odložil a pískal půvabně.

Když foukáním se znavil (vždyť hrál nadarmo!),

zas čeřen rozhodil a chytil spoustu ryb.

Když uviděl, jak na břehu se házejí,

tu omýváje síť, jim řekl posměšně:

„Teď skočnou bez hudby! Dřív tančit mohly jste
však lépe, když jsem k tanci na píšťalu hrál!“

Kdo neloví, zisk nemá nikdy bezpracně:

když vrhneš síť a šťastně chytíš, co jsi chtěl,

pak lze i žertovat a šprýmy provádět.

(V)

11/ *Dva pošetilci*

Pán do své vlastní služby, hrubé, ošklivé,
se zamiloval. Co jen ona žádala,
vše ochotně jí dal. Ta v zlatě vězela,
šat purpurový, jemný, k patám sahal jí,
však se svou paní stále byla v rozepři.
Jen Afrodítu ctila jako dárkyni
těch výhod, denně jí i svíce, oběti
též kladla, modlitby a prosby vznášela,
až jednou, když už všichni spali, služce té
se Afrodíté zjeví, řekne: „Nebuď mně
tak vděčná, krásku z tebe nedělám, spíš já
zlost na toho mám, komu ty se krásnou zdáš!“

Kdo za krásné má to, co vskutku ošklivé,
pak bůh ho zaslepil a rozum odňal mu.

(V)

12/ *Trest boží*

Chtěl člověk ztrestat lišku, starou škůdnici
svých rév a zahrad, nějak obzvlášť potupně:
i zapálí jí ohon, ovázaný lnem,
a pak ji pustí... Tu však bůh vše vidoucí
tu lišku s ohněm zaved' k polím trapiče,
kde krásné plně klasy jen se vlnily
a nastávala doba slibné úrody.
I zplakal člověk nad zmarem své námahy
a jeho sýpky nespátřily zrncečka.

Má člověk mírný být, ne příliš hněvem plát!
Je za hněv *odplata* (kéž nestihla by mne!):
kdo zavile se hněvá, škoda trestá ho.

(K, V)

13/ *Vlaštovka a slavík*

Kdys z pole vlaštovka se vznesla daleko
a potká slavíka. Sám v lese byl a pěl
tak jasně, smutně však, že příliš předčasně
mu Itys milený byl zbaven života.
Tou písni oba dva se rázem poznali,
hned k sobě přilétli a vedli rozhovor.
I řekla vlaštovka: „Ty žiješ, nejdražší?
Dnes poprvé tě vidím, co jsme z domova!
Nás trpký osud navždy takto rozdělil,
už od mladistvých let nás dálka dělila.
Však polet' do polí, pojď k lidským příbytkům,
buď se mnou pod střechou, můj milý, společně,
tam lidem budeš zpívat, a ne zvířatům.
Proč chladná noční rosa má ti smáčet hřbet,
a trýznit úpal? Proč tě všechno táhne ven?
Nuž vzchop se, neškoď si, když krásně zpívat znáš,
les pustý opust' již a se mnou u lidí
pak dále přebývej vždy svorně pod střechou.“

I odpověděl slavík, zvučný zpěvák:
„Dál v neútulných skalách nech mě přebývat,
z těch strání nelákej mě, neodlučuj z nich,
vždyť po mém prožitku se straním lidí, měst.
Dům každý i styk s lidmi obnovuje bol
a drásá vzpomínkou zlé, dávné příhody.“

Sic v bědném osudu řeč moudrá, přátelská,
je útěhou, též zpěv a útěk před lidmi.
Však smutné je, když ten, jež v štěstí poznal druh,
by nablízku měl bydlet, když je ponížen.

(V)

14/ *Rolník a čáp*

Své brázdy rolník tenkou sítí zatáhl

a schytl škůdce setby — hejno jeřábů —
 a s jeřáby chyt čápa; kulhal nebožák.
 Tu čáp ten prosí, snažně prosí rolníka:
 „Já nejsem jeřáb, tvoji setbu neničím.
 Jsem z rodu čápů, však mě poznáš po barvě!
 Jsem ze všech okřídlenců nejbožnější tvor
 a živím svého otce v těžké nemoci.“
 Tu rolník: „Čápe, jaký život vedeš ty,
 to ovšem nevím; jedno vím však bezpečně:
 byls chycen s těmi, kdož mé dílo mařili,
 a s nimi chycen, budeš s nimi usmrcen.“

Když styk máš se špatnými, sklidiš nenávisť,
 i kdybys neublížil v ničem bližním svém.
 (K, V)

15/ Lidumil

„Mám zvláště rád lidi,“ medvěd chlubně prohodí;
 „já nerozsápal jednu lidskou mrtvolu!“
 A liška na to: „Já bych raděj, kdybys mne
 si odvlék' mrtvou, živé však se nedotkl!“

Kdo škodíš živému, pak neplač nad mrtvým!
 (K, V)

16/ Ať neseme následky!

Šli občan athénský a thébský pospolu,
 a jak to bývá, hovořili navzájem;
 řeč přišla na reky, ty dávné hrdiny,
 a byl to hovor dlouhý, celkem zbytečný.
 Muž thébský Héraklea posléz velebil
 jak největšího muže, jenž teď bohem je.
 Muž z Athén tvrdil, že byl větší o mnoho

rek Théseus, že mu byl i božský osud dán,
 však Héraklovi určen osud otroka.
 Spor vyhrál Athéňan, neb výmluvnější byl
 a Théban v slovní pútce se mu nerovnal.
 Pln nevole ho tedy odbyl: „Přestaň už,
 tys vyhrál! Proto ať nás v záští Théseus má
 a Héraklés ať soptí na Athéňany!“
 (V)

17/ Chůva a vlk

Kdes na venkově chůva dítě okřikla:
 „Když nepřestaneš brečet, dám tě vlkovi!“
 A vlk to zaslech, slovům chůvy uvěřil
 a čekal, čekal — na slíbenou hostinu.
 A když pak pozdě večer děcko usnulo,
 tu hrozně lačný, s hladem vlčím opravdu
 šel schlíple odtud — lovec hloupých nadějí...
 I zeptá se ho doma paní vlčice:
 „Proč neneseš nám něco jako obvykle?“
 Tu vlk: „To proto, že jsem ženě uvěřil!“
 (K)

18/ Kocour a kohout

Lstný kocour kdysi zachytil se kolíků
 a visel jak ten kožich: číhal na drůbež...
 Jej zahléd' moudrý kohout s ostruhou jak srp
 a pronikavým hlasem hned se posmívá:
 „Ó, dobře jsem si všiml různých kožíšků,
 však žádný neměl nikdy — zuby kocouří!“
 (K)

19/ Větr a slunce

Prý hádalo se slunce s větrem severním,
 kdo dříve z obou zmůže, aby venkovan

(šel polní stezkou) teplý kabát odložil.
 Jak od severní točny zadul severák,
 tak násilím chtěl muže svléci z kabátu;
 leč nepustil jej poutník; prostydlý tím víc,
 kolkolem všechny cípy schytá rukama
 a celým hřbetem přikrčí se ke skále...
 A hned pak slunce: nejdřív mile vyhlédlo
 a dotěravé zimy muže zprostito;
 pak vykouznilo teplo, hrálo víc a víc,
 až koneckonců rolník, parnem sklíčený,
 svůj těžký kabát rázem strhl ze sebe.
 A tak v té sázce tenkrát prohrál severák.
 (K)

20/ *Lišák a hrozny*

Kde svah se skláněl, z keře révy spouštěly
 se tmavé hrozny... Jednou lišák ferina
 je spatřil plné šťávy, vábně zardělé;
 i vyskakoval, chňapal po nich prackami:
 ach, jistě byly zralé — jen je utrhnout!
 Leč dřel se marně, nedoskočil... Rozmrzen
 jde lišák dále, mumlaje si v útěchu:
 „Jak sladkými se zdály! Jak jsou kyselé!“
 (K)

21/ *Vozka a bůh*

Pár volů s vozem vedl vozka z vesnice,
 když do hluboké jámy vůz mu zapadl.
 Tu stál a civěl, místo aby pomáhal
 a vzýval Héraklea, k němuž jedině
 a doopravdy nábožně se modlíval.
 A přišel bůh a dí: „Vůz vezmi za kolo
 a šlehni voly! Bohy pak jen *tehdy* pros,

když sám se činíš; jinak prosíš nadarmo!“
 (K)

22/ *Není nad odborníky*

Chtěl dobytek kdys zničit všechny řezníky,
 neb vlastní zhoubu viděl v jejich zručnosti.
 Již do sněmu se scházel, na boj pomýšlel,
 již rohy brousil si. V tom stádě jeden kus
 však velmi starý byl a léta vláčel pluh.
 Ten řekl: „Každý z nich svou rukou zkušenou
 nás poráží a bez útrap nás zabíjí.
 Však do rukou se potom dostat břídilů,
 smrt bude dvojitá, neb vždycky budou ti,
 co rádi hovězí — i bez všech řezníků.“
 (V)

23/ *Špatně pochodil*

Muž jeden ve svém věku dosáh' středních let,
 už nebyl zcela mlád, však stařec také ne,
 a protkané měl černé vlasy bílými.
 Byl lásce přístupný a rovněž zábavě
 a miloval dvě ženy: s mladou starší už.
 Ta mladá chtěla vidět svého milence
 jak mladíka, ta stará v stáří stejném s ní.
 Tak žena v květu let mu stále trhala
 ty z vlasů, které jí se zdály šedivět,
 a co se zdály černé, stará trhala.
 A jak je mladá rvala, stará zároveň,
 tak udělaly z toho muže plešatce.
 (V)

24/ *Ne chytit zloděje, ale utéci mu!*

Býk rohatý se jednou ztratil pastýři,
 a proto po něm pátral v lese hlubokém.

I sliboval všem horským nymfám, Hermovi,
stád ochránci, i Panovi a bohům všem
dát ovci za oběť, když *laptí zloděje*.

Když sešel z vrchu, spatřil, jak mu požívá
lev nádherného býka. V oběť nešťastník
hned slíbil dobytčce, když *prchne zloději*.

(V)

25/ *Nebezpečný Hélios*

Měl svatbu Hélios (byl parný letní čas)
a průvod zvířat táhl v reji vesele
a žáby v bažinách též přitom tančily.

Vtom vznesla protest želva: „Při té svatbě přec
se jásat nesluší, spíš starost mít a žal.

Když všechnu vláhu teď bůh *sám* už vysouší,
co zlého čeká nás, až zplodí po svatbě
i synka, a ten bude jednat podobně?“

(V)

26/ *Zajíci a žáby*

Rod ušáků se rozhod': „Půjdem ze světa:
my nejslabší jsme ze všech, myslí bojácné
a neumíme pranic, leda utíkat!

Nuž nejlíp bude, skočíme-li v tmavou tůň...“

A když pak běží, přijdou k širé hladině
a vidí žabí havěť v trávě na břehu,
jak na bobečku hopsá v bahno rybníka.

I zastaví se; smělejší z nich prohodí:

„Je dosti času na smrt! Zpátky, zajíci!

Jsou ještě slabší: však je tuhle vidíme!“

(K)

27/ *Se sedlákem nejsou žerty*

Houf jeřábů kdys plnil pole rolníka,

jenž nedávno tam zasil zrna pšeničná.

Už dlouho prázdňným prakem mával, hrozil jim,
chtěl vyplašit je tím, že naháněl jim strach.

Když spatřili, že prakem vzduch jen rozráží,
jím pohrdli a útěk z mysli pustili,

až sedlák konečně, jak uvyklý byl dřív,
děšť kamenů tam vrh' a četné usmrtil.

Hned opustili pole s velkým pokřikem:

„Nuž uprchněme odtud v kraje Pygmaju!
Ten člověk zřejmě už nás nechce strašit jen
jak dřív, už chystá se zle s námi zatočit.“

(V)

28/ *Dobrodějka*

Kdes v lesní rokli člověk chytil kolčavu,
a když ji svázal, odhodil ji do tůně.

Tu zvíře: „Nevděčníku! Já ti škodila?

Jen ještěrek a myší co jsem schytala!“

A člověk: „Pravda; stejně však jsi rdousila
mou všechnu drůbež, celý dům jsi plenila
a škodila jsi více, nežli prospěla!“

(K)

29/ *Vůl a ropucha*

Šel vůl se napít, přitom zašláp' žabičku.

Pryč byla žabí máma. Když se vrátila,
hned ptala se všech sester po svém děťátku.

„Je po něm, matko! Přišel netvor čtvernohý
hned zrána, obrovský — to leží zde, jak on
ho rozšláp' paznehtem.“ Tu ona ropucha

se nafoukne a ptá se: „Byla obluda
as takto velká?“ Nato žáby řekly jí:

„Ach, přestaň, matko, dál se nafukovat! Spíš
bys vprostřed těla pukla, nežli mohla bys

nám předvést velikost tam toho netvora!“

(V)

30/ Úděl stáří

Byl starý koník. Proдали ho do mlýna,
kde zapřažen pak celé noci mlel a mlel...
I posteskuje si: „Běžec v kolech závodních —
teď pro mlynáře v jakém ‚kruhu‘ obíhám!“

Ach, nepyšni se příliš mládím radostným,
vždyť stáří strávili už mnozí v útrapách...

(K,V)

31/ Sochař a Hermés

Chtěl sochař prodat sochu Herma z mramoru.
Dva kupci měli zájem. Jeden na hrob chtěl
ji dát jak pomníček (syn náhle zemřel mu),
však druhý chtěl jak boha výtvar umístit.
Čas pozdní byl a sochař prodej nesjednal,
jen slíbil, že jim sochu znova ukáže,
když přijdou ráno. V branách snu však uviděl
ten sochař samotného Herma, jenž mu řekl:
„Nuž dobrá! Nyní máš můj osud na vahách,
zda mrtvolu neb boha ze mne učiníš.“

(V)

32/ Myši vůdcové

Kdys lasice a myši vedly navzájem
zlou válku, bez smíření cedily svou krev.
Voj lasic zvítězil; šik myši přesvědčen
však byl, že nese vinu na té porážce
jen to, že prozíravé vůdce neměly,
že neuspořádaně táhly do boje.
I zvolily si ty, co byly nejlepší

svou silou, rodem, slávou, boje dychtivé.
Ty do jednotek potom rozdělily voj,
vše do čet, do šiků, jak bývá u lidí.
Když seřazeno všechno do řad, útvarů,
myš každá směle zvala k boji lasici.
Tu vůdcové pár stébel ze zdi hliněné
si vzali, jimi si pak čela ovinou,
a celé množství vedli v zbroji význačné —
leč opět jenom útek myším řadám zbyl.
Ty ostatní se v děrách zachránily přec,
když vůdcové však chtěli vklouznout do díry,
tu spatří, že jim stébla brání v úniku:
hned u vchodu své skrýše každý zajat byl.
Stál u každého z nich sloup lasic vítězný,
neb každá z boje vlekla vůdce myšího.

(V)

33/ Přirozenost se nezapře

Kdys kočka láskou vzplála k muži krásnému.
A Kypris vznešená, ta matka přání všech,
jí změnil vzhled a dá jí ženskou podobu,
tvář ženy překrásné, již miloval kdekdo.
I onen muž ji zhléd' a uchvácen jí byl,
i oženil se s ní. Když byla hostina,
vtom přeběhla kol myš. Ta dívka vyskočí
hned z krásné podušky a pádí za myší.
A bylo po hostině. Erós šprýmovný
se vzdálil, neb ho zdolal zákon přírody.

(V)

34/ Úskok se nevyplácí

Byl po západu Plejad k setbě vhodný čas.
I zasel rolník pšenku na lán zoraný,
stál na poli a hlídal. Hejno obrovské

vtom kavek přilétlo, těch černých, kvákavých,
a špačci, kteří hubí pole osetá.

Šel s rolníkem i syn a držel prázdny prak.
Však špačci, zvyklí tomu, poslouchali, zda
též bude volat: „Synku, podej sem ten prak!“,
a prchli, nežli střelil. Jiný způsob si
ten sedlák vymyslel a chlapce naváděl:
„Tu chytrou havěť ptačí, synku, musíme
my nějak obelstít. Až zase přilétnou,
já požádám tě o chléb, ty však dáš mi prak.“
Zas kavky přilétly a spásaly ten lán.
Tu sedlák žádal chléb, jak měli smluveno,
a ptáci neprchli. Vtom chlapec otci dal
prak plný kamení. Ten z něho zasáhl
v kost čelní jednoho a opět jiného
zas do nohy neb v rámě — byli hned ti tam.
Houf jeřábů je potkal, ptal se jich, co je.
Dí kavka: „Prchejte před lidmi špatnými,
ti jinak spolu mluví, jinak jednají.“

Je hrozný každý tvor, když jedná úskočně.

(V)

35/ *Všeho s mírou*

Houf sedláků ved' býka v oběť Démétře;
i posypali listím místo prostorné,
kde víno v džbánech bylo, maso na stolech.
Tam jeden z chlapců droby hltal nadmíru,
až jimi celé břicho notně přecpal si.
I odběhl pak domů, trýzněn bolestí.
Pad' v měkkou náruč matčinu a naříkal:
„Já zemřu, nešťastník! Ach, matko, vnitřnosti
mi všechny lezou ven!“ Ta odpoví mu: „Bez obav
to všechno vyzvracej, nic nenech v žaludku,

vždyť býčí droby zvracíš, synku, a ne své!“

Kdo jmění sirotka si vezme, prohýří
a potom za to pyká, trpce naříká,
ať vštípí si ten příběh dobře do mysli!
(V)

36/ *Opičí láska*

Dvě mláďata vždy rodí opice, však k těm,
jež zrodí, se jak matka stejně nechová.
Z nich jedno příliš hýčká, v lásce nevhodné
je na hrud' divou tiskne, až je udusí,
a druhé odvrhne, jak přítěž zbytečnou
a to pak žije samo jako v pustině.

Tím způsobem i mnoho lidí chová se:
buď nepřítelem těmto spíš než přítelem!
(V)

37/ *Dub a třtiny*

Dub vichřicí byl vyrván kdesi v pohoří
a do řeky se zvrátil; proudem stržen, plul
kmen obrovitý, dávných věků potomek;
tam z obou břehů čilé třtiny kývaly,
jež příkrý okraj řeky hojně napájel...
A tehdy dub ten žasl, jakže slabounká
a nemohoucí třtina vichrem neklesla —
a on, dub obr, že byl vyrván z kořene.
I praví moudré třtiny: „Nad tím nežasni!
Tys proto podleh', že jsi s vichrem bojoval,
a my se shýbnem, povolné a ústupné,
jak sebemenší vánek o nás zavadí.“

(K)

38/ *Tele a býk*

Krk volný, bez jha, pobíhalo telátko...
 Tu praví k býku, který vlácel těžký pluh:
 „Ach ubožáku, jak se dřeš a plahočíš!“
 Býk nepromluvil: brázdil půdu dál a dál...
 Až jednou venkov bohům chystal oběti;
 tu starý býk se pásl, z pluhu vypřažen,
 a skotačivé tele vlekli za provaz
 kol růžků, aby oltář krví zbarvilo.
 A teprv tehdy býk se ozval teleti:
 „Tak proto, mládě, tolik si tě šetřili!
 Teď na porážku kráčíš kolem starocha
 a místo jařma krk ti zdrásá sekyra.“

(K)

39/ *Největší škůdce ve vlastních řadách*

Smrk dřevorubci v lese chtěli rozštípat;
 v něj klíny vráželi, neb chtěli rozpoltit
 mu tělo, aby měli menší námahu.
 Strom úpěl: „Mám snad žehrat na sekyru, jež
 mi zutínala spleť všech kořenů, když teď
 zlé klíny, jimž jsem dal kdys život, ze všech stran
 mi v tělo vnikají, jež chtějí roztrhnout?!“

Ta bajka tedy pro nás všechny znamená,
 že nic tak strašného nás potkat nemůže
 od lidí cizích jako spíše od vlastních.

(V)

40/ *Nesnaž se o to, nač nestačíš*

Spor stálý měli delfíni a velryby.
 Tu přistoupil k nim rak a svár chtěl urovnat.
 Však jeden delfín řek': „Spíš to si zvolíme,

být stále v rozbroji až do zkázy nás všech
 než tebe za smířčího soudce obdržet.“

Jak kdyby někdo zcela nevýznamný chtěl
 spor vládců srovnat v státech mocných, velikých.
 (V)

41/ *To je zlé*

Šel přes bystrinu rychlou velbloud hrbatý
 a tam se vyprázdnil. Když spatřil lejno, děl:
 „Mám věru osud zlý! Vždyť moje zadní část,
 můj zadek předstih' mě!“ — Tou bajkou Ezop chce
 as označit ten stát, kde vlády otěže
 spíš mají poslední než přední občané.
 (V)

42/ *Zvážit své možnosti*

Prý vprostřed hřbetu pukla kdysi ještěrka,
 když objemem se chtěla rovnat drakovi.

Sám sobě uškodíš a nepořídíš nic,
 když toho, kdo tě předčí, napodobit chceš.
 (V)

43/ *Pes a kuchař*

Když městský boháč strojil skvělou hostinu,
 tu jeden z jeho pejsků potká jiného
 a zve ho k sobě: „Přijď k nám dneska na hody!“
 A pejsek přišel. Kuchař chyt' ho za nohu
 a vyhodil ho z bytu přímo na dlažbu...
 A brzy tázán, jak se poměl na hodech,
 svým druhům praví: „Lepší to být nemohlo:
 vždyť sám už nevím, jak jsem přišel nazpátek.“
 (K)

44/ *Parohy a nohy*

Když parohatý jelen v dusném letním dnu
 se osvěžoval douškem z klidné hladiny,
 tu zahlédl svůj obraz v jejím zrcadle:
 v tu chvíli zhrdl nádherou svých parohů
 a za své nohy s kopyty se zastyděl.
 Však vzápětí té pýše přišla odplata.
 Zří zčistajasna lovce — celou družinu,
 jak sítě v rukou, kráčí se psy - stopaři.
 Ač neuhasil žízeň, dá se na útěk
 a pružným skokem přeběh' širou planinu.
 A když pak zmizel v lese, svými parohy
 se zapletl a uváz' v hustých křovinách.
 A tehdy chycen zalkal: „Jaký jsem byl bloud!
 Já za nohy se styděl, ač mě chránily,
 a parohy — má chlouba — ty mě zradily!“
 (K)

45/ *Zákeřník*

Tři býci pokaždé se pásli pospolu;
 lev skrytý na ně číhal, chtěl je uchvátit.
 Však netroufal si s nimi třemi zápasit.
 Nuž seštvával je tajně lží a pomluvou
 a znepřátelil. Konečně je odloučil
 a hodoval pak snadno: býk pad' za býkem.

Svým nepřátelům nevěř, chceš-li vyhnout se
 všem nebezpečím — vždy však chraň si přátele!
 (K, V)

46/ *Kdo chce příliš, přichází o všechno*

Sníh z nebe sypal se. Chtěl pastýř utéci
 a zahnat do sluje, kde nikdo nebydlel,

své stádo koz, již zcela sněhem pokryté.
 Však uvnitř našel kozy, které přišly dřív:
 ty byly divoké a rohaté a těž
 jich počtem bylo víc, a větších, statnějších.
 Hned listí z lesa snášel, kozám dával je,
 své vlastní nechal venku krutě hladovět.
 Když sněžit přestalo, je mrtvé nalezl,
 a cizí nezůstaly: do hor uprchly,
 kam klestily si cestu lesní houštinou.
 Ten pastýř domů šel, však bez stáda svých koz,
 a sklídl posměch, neboť toužil po lepším,
 to ale nezískal a ztratil, co měl dřív.
 (V)

47/ *Přátelé-dobrodinci*

Když rychlonohý jelen kdysi zchroml dnou,
 tu leh' si na pláň, bujným sítím zarostlou,
 a kdy si vzpomněl, jídlo míval na dosah.
 I trousili se v davech různí tvorové —
 nu, na návštěvu; býval slušným sousedem.
 A každý z hostí trošku trávy oškubal
 a šel zas k lesu; zdali umře, nedbali.
 A jelen zchřádl hladem (ne už nemocí).
 a nedožil se chuďas věku starých vran:
 a moh' se dožít — nemít *tyhle* přátele!
 (K)

48/ *Svazek prutů*

Žil v dávných dobách stařec, prastarický kmet.
 Měl dětí mnoho. Když pak tušil blízkou smrt,
 chtěl napomenout syny; proto nařídí,
 ať přinesou pár prutů — v otep svázaných
 a tenkých — odkudkoliv... Když je donesli,
 tu praví: „Zkuste, děti, každý ze všech sil

ty pruty zlámat, jeden s druhým svázané!“
 A nezlomil je nikdo... „Zkuste přelomit
 teď každý zvláště!“ Každý hravě zlomili.
 Tu otec: „Děti, budete-li navzájem
 vždy svorni jeden s druhým, nikdo na světě
 vám neublíží, byť byl sebemocnější;
 leč odcizíte-li se bratr bratrovi,
 tím ‚odděleným prutem‘ bude každý z vás!“

Skvost největší je pro nás láska bratrská,
 jež ponížené umí povznést do výše.

(K, V)

49/ *Hermés a pes*

Kdes na cestě stál Hermés, socha čtverhranná,
 a pod ním kamení. Vtom k soše příběh' pes
 a řekl: „Především buď, Herme, pozdraven!
 Pak chci tě natřít též a neminout jen tak
 jak boha — boha to, ježž zápasníci ctí.“
 Bůh pravil: „Přijdeš-li a olej neslížeš
 tu ze mne a též přitom nepočuráš mě,
 pak budu vděčný — další pocty si už nech.“

(V)

50/ *Člověk a Osud*

Spal v noci dělník zcela blízko u studně,
 což nevěděl. Tu k němu Osud přistoupil
 a jemu zdálo se, že slyší: „Probuď se,
 sic kdybys spadl tam, mně lidé budou lát,
 jak kdybich vinen byl, a získám pověst zlou.
 Mně totiž přiřknou vše, co zlého stane se,
 když někdo k neštěstí neb k pádu spěje sám.“

(V)

51/ *Na jazyku med, v srdci jed*

Kdys liška prchala a za prchající
 se tryskem lovec hnál. Vtom spatřila, již mdlá,
 tam drvoštěpa. „Při všech bozích ochráncích,
 ach, skryj mě mezi topoly, jež pokácels,
 a lovci neprozrad' mou skrýš.“ On přísahal,
 že nevyzradí nic, a liška skryla se.
 Vtom přišel lovec tam a ptal se dřevaře,
 zda skryla se tu liška, nebo uprchla.
 „Nic neviděl jsem,“ děl, však prstem naznačil
 a ukazoval místo, kde se lišák skryl.
 Muž dál se nezdržel, vždyť věřil slovům těm,
 a odešel. — Když blízké smrti unikla,
 ven z hustých topolů se liška vykradla
 a šklebila se lstivě. Stařec řekl: „Jsi
 mi zavázána díkem, že jsi našivu,
 vždyť já tě zachránil — a na to pamatuj!“
 „Máš pravdu,“ řekla liška, „já to dosvědčím.
 Tys slovem chránil mě, však prstem volals smrt!
 Buď zdráv! Však neunikneš křivé přísaze!“

Bůh moudrý, neomylný je — kdo myslí si,
 že přísahu svou zmaří, toho stihne trest.

(V)

52/ *Pryč s břídily!*

V své domácnosti měla vdova ovečku;
 když chtěla, aby od ní shrábla vlny víc,
 ji neodborně stříhala a rouno jí
 až u masa vždy rvala, čímž ji zranila.
 Dí ovce v holesti: „Ach, netýrej mě tak!
 Jak mnoho může přispět krev má na váze?
 A chceš-li, paní, maso ze mne získat, pak

je přece řezník, jenž mě *naráz* usmrtí!
Když vlnu chceš, ne maso, je tu stříhač přec,
jenž ostříhá mě sám a zlého uchrání.“

(V)

53| *Nemístný nářek*

Dva býci vlekli k městu povoz čtyřkolý
a zatímco jej táhli, hrozně skřípal vůz.
To rozzlobilo vozku; k vozu přistoupí
a praví jako naschvál hodně hlasitě:
„Co vřískáš pořád, ničemné ty náradí,
když druzí mlčí, ač se s tebou plahočí!“

(K)

54| *Tři přání*

Vlk lišku dopadl. I prosí ubohá
jej o život, ať nezahubí zestárlou.
„Tři přání když mi věrně splníš,“ pravil vlk,
„pak naživu tě nechám, svědkem je mi bůh.
To první: kéž bys dnes mě nepotkala tu,
pak druhé: kéž bys byla přítom oslepla,
a za třetí: ať stáří nedožiješ se
a nikdy se už tady se mnou nepotkáš!“

(V)

55| *Pochybné otcovství*

Šel ke knězi kdys kleštěnec a dotaz měl
stran dětí. Játra posvátná kněz otevřel
a řek': „Když *na ně* hledím, vskutku *otcem* jsi,
když *vzhlednu na tebe*, pak nejsi ani muž.“

(V)

56| *Pouto zvyku*

Chtěl rolník orat; býka měl však jednoho,

nuž připráh' osla. Musil. Pohled žalostný.
A když své dílo skončil, obě zvířata
zas vypřahoval... Osel praví k býkovi:
„A co s tím pluhem? Kdo se s tím teď povleče?“
A býk zas oslu: „Kdo to vleče obvykle...“

(K)

57| *Mateřský soud*

Zeus všechny tvory svolal; chce dát odměnu
prý matkám krásných mládat. Sám je prohlíží...
Tu na své děcko hrdá přijde opice
a tiskne v náruč mládě — holé, pitvorné.
I chechtali se bozi. Zvolá opice:
„Ó, Zeus ví jistě, komu přiřknout vítězství,
však po mém soudu ze všech nejhezčí jest mé!“

Ta bajka zřejmě značí pro nás pro všechny,
že každý *sám* jen chce svou krásu hodnotit.

(K, V)

58| *Přebrali*

Vůz naplnil kdys Hermés klamy, úskoky,
i lži a všemi špatnostmi, a postupně
s ním jezdil světem od národa k národu
a každému dal trochu z toho nákladu.
Když do země pak dospěl Arabů a jí
též projížděl, tu náhle rozbil se mu vůz
a zůstal stát. Vtom domorodci brali si
hned z vozu náklad ten jak zboží převzácné,
až vyprázdnili jej, že bůh pak nemoh' jet
i k jiným národům, ač též to lidé jsou.
Však Arabové od té doby (já jsem sám
se přesvědčil) jsou lháři, šejdíři a z úst

jim nevyjde ni jedno slovo pravdivé.

(V)

59/ *Všetečnost se nevyplácí*

Zeus všechno dobro kdysi sebral do džbánu,
jej přiklopil a dal ho lidem k užitku.
Však člověk, slabý tvor, hned spěchal vyzvědět,
co uvnitř skryto je, ten poklop odsunul
a všechno dobro vzlétlo vzhůru ze země,
tam vzneslo se a prchlo k božským příbytkům.
Jen naděje tam zbyla, ta tam zůstala,
jak víko zaklaplo. A proto člověk má
jen naději, že z oněch dobrodiní všech,
co ulétla, zas každé časem získá zpět.

(V)

60/ *Všem se nikdo nezavděčí*

Prý s Poseidónem Zeus a třetí Athéna
spor vedli, kdo z nich krásný výtvar zhotoví.
Zeus stvořil člověka, všech tvorů byl to vzor,
a Pallas pro člověka vystavěla dům.
Bůh moří stvořil býka. Mómos za soudce
byl zvolen — tehdy ještě mezi bohy dlel.
A on, jak v povaze měl všechno hanobit,
stran býka vytkl hned, že rohy nesedí
mu pod očima, aby zřel, kam udeřit.
A člověk má mít hrud jak okno průhlednou,
tak aby každý viděl jeho smýšlení.
A domu vytkl zas, že kola železná
prý nemá, aby pán, kam chce, se přemístil
a mohl uniknout svým špatným sousedům.

Však co chce říci tato bajka? Zkoušej vždy
cos tvořit, ale nesuď okem závistným

jak Mómos, který za dobré nic neuzná!

(V)

61/ *Myšl útěcha*

Myš sklouzla v noci do nádoby s polévkou,
a mastnotou se dusíc, praví naposled:
„Já jedla, pila; vším, co vůbec dobrého,
jsem nasycena, mohu klidně odejít!“

(K)

62/ *Změna chutná jen chvíli*

Z hor lovec sestoupil, kde lovil. Zároveň
i rybář přišel tam a ryb měl plnou síť.
Tak setkali se zde a spolu mluvili.
Ten lovec soudil o rybách, že chutnají
líp nežli zvěřina, a rybář zas, že zvěř.
I vymění si úlovky a příště zas.
Tak chutnalo jim víc, až kdosi jednou řek':
„Však nebude vám déle vhod ta výměna,
až zvyknete si oba na ni, a pak zas
z vás každý bude hledat to, co míval dřív.“

(V)

63/ *Pyšný mezek*

Žral ječná zrna líně mezek u žlabu,
pak pobíhal sem tam, syt zrní, šíjí trás'
a volal: „Matkou mou je klisna a já sám
se ani při závodě za ní nezpozdlím.“
Pak vykřikovat přestal, zůstal tiše stát,
když vzpomněl si, že jeho otcem osel je.

(V)

64/ *Hérós není bůh*

Muž zbožný vlastnil dům a v místě posvátném

stál hérós u domu. Muž obětovat chtěl,
i věncil oltář, vínem zkrápěl ho a tak
se stále modlil: „Zdráv buď, reku nejdražší,
a všem, co bydlí v domě, štědře dobro přej!“
Ten rek se o půlnoci zjevil mu a řek:
„Můj milý, nemohu — jak jeden z héróů —
ti dobro uštedřit. To žádej na bozích!
Však ze zla ze všeho, co jen ho v světě je,
já sám ti mohu dát. Jen žádej, chceš-li zlo!
I jedno chtít-li budeš, mnoho ti ho dám.
Teď propříště už víš, zda oběť vzdávat máš.“
(V)

65/ *Jedle a ostružina*

Kdys ostružina s jedlí byly v rozepři;
tu vychloubá se jedle řadou předností:
„Jsem krasavice: hezky štíhlá, vysoká
a rostu pěkně zpřímá, družka oblaků;
jsem krytem domů, lodí bývám podkladem
a vůbec ve všem všechny stromy předstihnu!“
A ostružina praví: „Když si vzpomeneš,
jak do tvých údů tesá věčná sekyra
a zuby pily jak tě stále hlodají,
být ostružinou nejspíš také zatoužíš!“

Kdo z těch, co slabší jsou, je bystrý, spíše si
svou vážnost podrží a přečká nesnáze.

(K, V)

66/ *Páv a jeřáb*

Páv krásně vzrostlý zlatou perutí rozestřel
a s jeřábem se hádal. Jeřáb odvětlí:
„Tím šedým křídlem, jemuž ses tak posmíval,
já do oblak se vznáším, kde si zajásám,

a ty jak kohout tyhle zárně perutě
máš k zametání země, k rozletu však ne!“

Spíš v plášti chatrném chci ctěn a vážen být
než v přepychovém šatě žít, však neslavně.
(K, V)

67/ *Neprožřetelný Prométheus*

K těm dávným bohům patřil také Prométheus;
ten z hlíny vytvořil jak pána tvorů všech
prý člověka a tomu na krk zavěsil
dva rance plné chyb a zlého. Dopředu
dal rance cizích chyb a vlastních dozadu,
však vlastních větší byl. Tak lidé bystře jen
ty cizí chyby vidí, vlastní neznají.
(V)

68/ *Lvi podíl*

Šli na lov spolu lev a osel divoký;
lev silnější byl osla, ten zas hbitější.
Když nalovili zvěře spoustu velikou,
tu na tři rovné díly lev ji rozdělil.
„Díl první,“ mumlá, „ten si vezmu ovšem já;
jsem králem zvířat... Druhý díl je rovněž můj;
mám rovný podíl v lovu... Tenhle třetí díl
ti přijde draho, nezmizíš-li po dobrém!“

Sám sebe měř a s mužem mnohem mocnějším
se v ničem nesdružuj a s ním se nespolečuj.
(K, V)

69/ *Kdo je lepší střelec?*

Kdys Foibos-Střelec mluvil k bohům: „Nikdo z vás
dál oštěp nevrhne a nevystřelí šíp.“

Zeus tehdy toužil v žertu s Foibem zápasit.
Bůh Hermés míchal losy v přilbě Martově
a Foibos táhl první. Napjal na luku
hned zlatou tětivu a první střelil. — Vrás
strom v sadě Hesperidek šípem zasáhl.
Zeus stejně vykročil a ptal se: „Synu, kam
mám střílet? Vždyť už nemám vzdálenější kraj!“
I vyhrál závod v střelbě, aniž vystřelil.

(V)

70/ *Útok a obrana*

Pes — dobrý lovec — vyhnal z houští ušáka;
i dal se za ním, ale chlupáč utekl.
Tu člověk — pás tam kozy — posmívá se psu:
„Ach, jaký chudák tebe předběh!“ Práví pes:
„Nu jinak běží, kdo chce chytit jiného,
a jinak zase, kdo chce *sebe* zachránit!“

(K)

71/ *Nebezpečný pár*

Kdys ženili se bozi; když už každý měl
svou choť, pak bohu války los pad' poslední.
Ten vzal si Hybris — jediná tam byla již
z žen bez muže. Prý velmi si ji oblíbil,
a kamkoli jen šla, on následoval ji.
Tak tedy k národům a státům Hybris zlá
ať nevkočí a na lid neusmívá se,
neb za ní vždycky hned běs války přichází!

(V)

72/ *Moře je bezpečné*

Loď přeplněnou lidmi spatřil venkovan,
jak předkem se již zvolna do vln potápí.
I zvolal: „Nikdy loď se, moře, neměla

tě dotknout, živle zlý, tak zhoubný pro lidi!“
To zaslechla pláň mořská a hned odpoví
mu na to ženským hlasem: „Netup mě, vždyť já
přec nemám vinu na tom neštěstí, to má
běs větrů všech — a já tu ležím v středu jich.
Když bez nich spatříš mě a budeš po mně plout,
mne shledáš laskavější, než je ta tvá zem.“

(V)

73/ *Cizí peří*

Všem ptákům ohlašuje Íris zářivá —
ta poselkyně bohů: bude v nebesích
prý velký závod v kráse! Jak to zaslechli,
tu každý toužil od bohů být odměněn.
Kde z příkré skály, stěží kozám přístupné,
proud křišťálové vody crčel v studánku,
tam všechen ptačí národ hned se dostaví
a omývá si tváře, lýtka, stehýnka
a třepá křídly, pak si česá chocholky...
Tu ke studánce také kavka přiletí,
už hezky stará, všechna pírka posbírání
a k mokré hrudi tajně si je připevní;
pak záříc jako nikdo všemi barvami,
hned kvapí k bohům, že jí orel nestačí.
Král bohů žasne; chce jí přiřknout vítězství.
Vtom rodná dcerka Athén, moudrá vlaštovka,
jí vyrve první pírko; tak ji usvědčí.
„Ty pletichářko!“ kavka zlostně vykřikne.
A už ji škubou jiní — drozd i hrdlička
a sojka s chocholoušem (hostem hřbitovů)
a pak zas jestřáb (lupič ptačích holátek)
a všichni druzí. „Kavka!“ znělo zástupem.

Svou vlastní ozdobou se, chlapče, vždycky zdob —

všech nepříslušných ozdob jednou pozbudeš.
(K, V)

74/ *Napálil se*

Sup původně měl jasný, libozvučný hlas.
Když uslyšel však koně zaržát nádherně,
zvuk ten hned napodobil. To však nesvedl,
hlas lepší nezískal a ztratil dřívější.

(V)

75/ *Trojť úděl*

Kdys kůň a býk a pes, zlou zimou trápeni,
se dostali až k bytu člověka a ten
jim vlídně otevřel a dovnitř vedl je,
je ohřát nechal u krbu, kde oheň plál,
a poskytl ze svých zásob: koni obroku,
dal píci býku pilnému a třetí, pes,
tam spolu s pánem domu k stolu zasedl.
Pak pohostinnost jeho každý odměnil:
cos ze své povahy a ze svých let mu dal.
Kůň nejdřív dal svůj dar: a proto každý z nás
je v mladých letech zdatný, mysli veselé.
A po něm býk. A tak, kdo v středních letech je,
má práci rád, je pilný, střeží majetek.
Pes roky poslední prý dal mu. Proto je
kmet každý mrzutý a lichotí se vždy
jen k tomu, Branchu, kdo mu dává potravu,
však na jiné vždy „štěká“, hosty nevíta.

(V)

76/ *Zlí jazykové*

Byl jeden lékař břídil. Stonal člověk kdys
a všichni říkali: „Strach neměj, budeš zdrav!
Sic zdlouhavá to nemoc, ale pomine.“

Když vstupoval ten hudlař, ihned prohlásil:
„Buď na vše připraven, vždyť zemřeš zakrátko!
Já neklamů tě, ani nechci zaskočit
Ty nepřeziješ zítřek, když to potrvá.“
To řekl, odešel a nevstoupil tam již.
Však z nemoci se chorý časem pozdravil
a vyšel, ještě bledý, ztěžka vlekl se.
Ten lékař potkal ho. „Buď zdrav!“ mu řekl a hned
se ptal, jak daří se těm dole pod zemí.
„Jsou klidní,“ onen děl, „vždyť z Léthy pili již.
Však Hádés přemocný a jeho manželka
už dávno strašně hrozí všechněm lékařům,
že nemocným svým brání, aby zemřeli.
Už zapsali si všechny — mezi prvními
i tebe chtěli napsat. V bázni já však hned
jsem před ně předstoupil, jich žezla dotkl se
a přísahal, že nejsi, jak to pravda je,
ty vůbec lékařem, žes tak jen pomlouván.“
(V)

77/ *Válečný kůň*

Měl jezdec koně. Krmíval ho ječmenem
a živil senem, pokud válka zuřila.
Byl jezdcí v bojích pomocníkem vydatným.
Když válka přešla, když zas mír se rozhostil
a když pak jezdec nedostával ani groš,
tu tentýž koník často klusal do lesa
a vozil odtud těžké klády do města,
jen plevami byl krměn, div že nezašel,
a místo sedla nosil koše nákladní...
Když opět válka zabouřila před městem
a když hlas polnic velel štítý vyleštit
a meče brousit, všechny koně přistojit,
tu opět jezdec uzdou koně opatřil,

a když jej vyved', vyšvih' se mu do sedla.
 Kůň, tak už slabý, že mu klesla kolena,
 dal jezdcu radu: „Musíš se dát k pěchotě!
 Když jednou koně ponížil jsi na mezka,
 jak můžeš mezka povýšit zas na koně?“
 (K)

78/ *Havran a lišák*

Kdys přilét' na strom havran; sýr měl v zobáku.
 Tu šelma liška po tom sýru zatouží,
 i šálí ptáka takovouto promluvou:
 „Máš krásnou perut', bystré oko, havrane,
 máš prsa jako orel, šíji nádhernou
 a silou drápů všechny dravce překonáš;
 tím větší škoda, že jsi němý: nemáš hlas!“
 Tou chvalořečí zpyšněl havran ješitný
 a zakrákoral; sýr mu vyklouz' ze zobce
 a lišák už jej držel. Dodá jízlivě:
 „Ach nejsi němý, zvučný hlas máš, havrane!
 Máš všechno možné, všechno — jenom rozum ne.“
 (K)

79/ *Pozdní zbožnost*

K své matce praví havran, na smrt nemocný:
 „Už neplač, matko! K bohům spíš se pomodli —
 a uzdravím se brzy z trapné nemoci!“
 „A kdo z nich,“ ptá se matka, „tebe zachrání,
 když okrádals je všecky na všech oltářích?“
 (K)

80/ *Chamtivec*

Pes ukrad' kousek masa v koutě kuchyně
 a běží podél řeky... Tu však zahlédne
 kus masa mnohem větší — odraz ve vlnách.

Své maso pustí, skočí po té vidině,
 a nepolapil nic; co měl, to upustil...
 I brodil se zas na břeh s prázdným žaludkem.
 (K)

81/ *Výhoda*

Muž, který popíjel, sám nutil velblouda,
 ať tančí při cimbálech, zvucích píšťaly.
 Děť velbloud: „Bez výsměchu mohu rovně jít,
 však nepředvádět přitom tanec sborový.“
 (V)

82/ *Snadné lhaní*

„Ten pomník vidíš!“ lišce praví opičák.
 „Tam pochován můj otec, ba už dědeček!“
 I odbude ho liška: „To se ti to lže,
 když není možno usvědčit tě z nepravdy!“
 (K)

83/ *Důstojnost*

Lev podřimoval, když tu myška proklouzne
 mu chundelatou hřívou. Lev se rozzuří
 a hřívu zježí; skok — a už byl z doupěte!
 A liška se mu směje: „Hele, náš pan král —
 a malou myškou jak se strašně vyděsil!“
 Tu lev jí odsek': „Nebojím se, protivo,
 té prchající myši; však mě neškrábne.
 Svou královskou však hřívu nedám zhanobit.“
 (K)

84/ *Prohnáný štolba*

Co obroku měl kůň, to sluha prodával
 a za peníze ony celý večer pil.
 Pak koně denně česal, čistil hřebelcem.
 Kůň pravil: „Chceš-li vskutku, abych krásný byl,

pak neprodávej zrní, které živí mne!“

(V)

85/ *Komár a býk*

Sed' komár býku na roh pěkně zahnutý,
a když tam sedí, sedí, v sluch mu zabzučí:
„Už jistě krk tě bolí! Jsem ti těžký, vid'?!
Nu poletím zas k vodě — tamhle na topol...“
„Jak ty chceš, zůstaň, nebo odlet,“ praví býk,
„já vůbec neměl zdání, že jsi přiletěl.“

(K)

86/ *Nerovný boj*

Kdys psi a vlci zanevřeli na sebe.
Psi jednohlasně velitelem zvolili
psa achajského. Ten však s bojem otálel,
ač válečník byl dobrý. Psi mu pohrozí,
když dále bude váhat, že s ním zatočí.
„Tak slyšte,“ praví, „proč se stále rozmýšlím
a proč tak váhám! Vždycky třeba rozvahy.
Jak vím, jsou nepřátelé vesměs jednoho
a téhož rodu; z nás pak — jedni z Épeiru
a jiní z Kréty, jiní z Akarnánie
a jiní z Thessalie, z Kypru, Thrákie,
nu, jedním slovem; každý z nás je odjinud.
Ni barvy nejsme jedné jako vlčí rod:
jsme jedni černí, druzí opět šedaví
a jiní kropenatí, jiní zrzaví
a jiní bílí... Nuže, smím se odvážit
tak různorodý houfec zavést do války —
zvláště s nepřitelem, ve všem všudy jednotným?!“

Je soulad pro nás lidi dobro největší.

(K, V)

87/ *Liščí rada*

Dub — starý obr — v kořenu měl dutinu;
i schová si tam pastýř ranec děravý,
byl plný chleba, plný masa odvěra.
Sem vklouzne liška; celý uzlík vyžere,
a když pak břicho řádně se jí nadmulo,
z té těsné díry ne a ne se vysoukat.
Tu bědovala... Liška-družka přistoupí
a posmívá se: „Počkej, jen co vytrávíš!
Dřív nevyvázneš, dokud se ti nevrátí
to malé břicho, s nímž jsi vklouzla do díry!“

(K)

88/ *Buď-nebo*

Když z houští vyběh' zajíc, zahlédl ho pes;
a hned se rozběh', chňapá po něm, až ho kous';
pak obrátiv se, vrtí mile ohonem.
I praví zajíc: „Zvířetem buď upřímným!
Jsi přítel? Nehryž! Nepřítel? Nech lísání!“

Těm lidem, kteří obojetně smýšlejí,
ne nevěřit, však také věřit nesmíme.

(K, V)

89/ *Důvod k obavám*

Měl skřivan hnízdo v osení a po ránu
hned zpíval vesele jak v závod s kulíkem.
I mláďata již měl jen zrním živěná,
již peřím porostlá a k letu dospělá.
Pán toho pole spatřil při obhlídce, že
už žloutne obilí, a pravil: „Už je čas
své všechny druhy svolat, abych poklidil.“
Jej ze skřívánčích mláďat jedno zaslechlo

a oznámilo zprávu matce s pobídkou, ať přemýšlí, kam hnízdo mláďat přemístit. Ta řekla: „Ještě není chvíle k útěku! Kdo sází na přátele, příliš nespěchá.“ Když sedlák přišel znova a když uviděl, že kloní se už klasy žárem vyprahlé a řek', že zrána žence za mzdu objedná a pro nosiče snopů také určil mzdu, dí matka mláďatům: „Teď, děti, je už čas z těch míst zde odejít, neb sám už kosit chce, už nespolehá dále na své přátele.“

(V)

90/ *Vlčí rozsudek*

Vlk spatřil jehně, poodběhlé od stáda; i rozhodne se neloupit je násilím a hledá slušný způsob, jak je obvinít: „Už loni, ještě mrně, mně jsi spílalo!“ „Já tobě loni? Vždyť jsem letos zrozeno!“ „A na mé půdě den co den se popásáš!“ „Já neušklublo dodnes stébla travičky!“ „A vypilos' mi vodu zrovna před nosem!“ „Vždyť dodnes piju jen to mléko matčino!“ Tu vlk je lapil, drtí je a zamumlá: „Můj každý důvod sebelépe vyvracej — však nezabráníš vlku v dnešní večeri!“

(K)

91/ *Šílený lev*

Lev zešlel. Jej spatřil z lesa koloušek, jak běsní zle, a zvolal: „Ach, my nešťastní! Co způsobí as nám, tak šílicí, když jej snést nemohli jsme ani, když byl rozumný!“

(V)

92/ *Býk a kozel*

Býk prochal před lvem; vklouzne v prázdnou jeskyni, kde se svým stádem spával pastýř z pohoří. Byl v sluji kozel (pastýř ho tam zapomněl) a ranami svých rohů býka vyháněl. „Já před lvem couvám,“ praví býk, „ne před tebou a dám si líbit na chvíli tvou zlovolnost. Však počkej, jen co zajde; pak ti vysvětlím, jak daleko má kozel k býkům rohatým!“

(K)

93/ *Skromný lovec*

Šel mladý lovec chmurným lesem na horách; šel po lví stopě. Nebyl právě hrdina. Tu pod vysokým smrkem stojí drvoštěp. A lovec prosí: „Nemoh' bys mi ukázat snad stopy po lvu? Tady někde má svou skrýš...“ „Sám bůh tě zaved',“ zvolá dřevař, „právě sem; ne lví jen stopu — pana lva ti ukážu!“ Tu lovec, na smrt bledý, zuby zacvakal: „chceš vyhovět mi více než mi příjemné; jen stopu lví mi ukaž, lva však nikoliv!“

(K)

94/ *Vlčí přízeň*

Sbor vlků vyslal jednou k ovčím poselstvo a pod přísahou nabízel jim věčný mír, když k potrestání všechny psy jim vydají; jsou psi prý vinni, že se spolu hněvají! Tu hloupé ovce, ve všem všudy pitomé, už chtěly svolit... Nejstarší však z beranů srst chundelatou zježil, praví k poselstvu: „Tot' zvláštní způsob sjednávání úmluvy!“

My beze strážců — cožpak můžem s vámi žít,
když nedáte nám pokoj ani na pastvě?
A to nás ještě chrání celá smečka psů!“

(K)

95/ *Také odměna*

Kdys vlku v hrdle ostrá kost se vzepřela;
tu slíbí jeřábovi slušnou odměnu,
když dlouhým krkem kost mu z jícnu vytáhne,
a tak ho osvobodí z krutých bolestí.
A pták to proved'; ihned žádá odměnu.
Tu vlk své ostré zuby v úsměv rozšklebí:
„Byls obdarován slušně za své léčení:
tys vyváz' hlavou zdravou z chřtánu vlčího!“

(K)

96/ *Jelen bez mozku*

Lev těžce stonal; v pusté skalní jeskyni
teď roztažený ležel, jak byl malátný.
I prosí lišku, s níž se dávno sprátelil
a rád se bavil: „Zachraň mne, mám strašný hlad!
Vím o jelenu; bydlí v těchto končinách
v tom hustém lesním křoví... někde pod smrky.
Však teď už nemám sílu stíhat jelena.
Nuž buď tak dobrá: vynalož svou výmluvnost
a sladkou řečí nažeň mi ho do drápů!“
A liška běží... V smrči najde jelena,
jak bezstarostně skáče hebkým trávníkem.
I pokloní se, přívětivě pozdraví
a sděluje mu: „Zprávu nesu radostnou!
Mým sousedem jest, jak ti známo, starý lev.
Nu, je s ním bídně: jeho dny jsou sečteny.
Již uvažoval, kdo by po něm převzítí
měl vládu v říši zvířat. Vepř je pitomec

a medvěd zas je lenoch, pardál prchlivec
a tygr starý chvastoun, vlastně samotář...
Snad nejvíc by se hodil — jelen za vládce:
je vznešeného zjevu, žije mnoho let,
má statné rohy, krásným větším podobné,
a ne jak býci; každé zvíře má z nich strach...
Nač dále ještě mluvit? Byl jsi vyvolen
a máš být králem zvířat, v horách sídlících!
Tak vzpomeň si pak, vládce, také na lišku,
vždyť zprávu o tom nejdříve ti přinesla!
A proto přišla k tobě... Sbohem, příteli!
Už letím ke lvu, aby mě zas nehledal;
jsem v každé maličkosti jeho rádkyní.
Můj drahý, přijď tam také — ačli důvěru
máš k staré hlavě! Jak se sluší, navštív lva
a nemocného pobav, aspoň chvílinku!
I drobnost potěší, když konec blíží se.
Kdo zmírá, duše svit se v očích projeví.“
To řekla liška... Zpyšněl jelen ješitný
tou klamnou řečí: zašel k skalní jeskyni —
a dále... k šelmě; co se chystá, netušil.
Tu zčistajasna lev se řítí z pelechu
a špičkou drápů jen mu uši natrhne,
jak divě chvátal... Ubožáka jelínka
pak děs a hrůza hnaly přímo do lesů...
Své obě pracky spráskla liška zoufalstvím,
že všechna její práce byla nadarmo,
a lev jen vzdychal, vzdychal, skřípal čelistmi,
jak hlad ho zmáhal, zároveň pak hněv a zlost...
Pak znova prosí lišku ještě snažněji:
„Ach vymysli lest jinou, jak ho ulovit!“
Ta v přemýšlení hluboko se pohrouží:
„Věc těžkou žádáš; přesto — snad ti pomohu...“
Jak chytrý ohař ihned slídí po stopě

a všechnu lest a úskok v duchu osnujíc,
 kde může, ptá se, nejmíc ovšem pastýřů,
 zda neběžel tu jelen krví zbrocený.
 Z nich jeden zvíře zahléd'; ukáže jí směr,
 a tak ho liška najde, během udýchán
 jak odpočívá v chládku. Klidně přistoupí
 až k němu s drzým čelem, smělym pohledem.
 Tu hrůzou v zádech zamrazilo jelena
 a srdce vře mu zlostí, když ji osloví:
 „Ty stále za mnou jsi, ať běžím kamkoli!
 Však tentokrát, ty bídná, smát se nebudeš,
 když přiblížíš se ke mně, nebo cekneš-li!
 Teď jiné nezkušené dál si balamut
 a jiné hlupce povyšuj si na krále!“
 Ač zaražena, liška na něj vyjede:
 „Co? Takhle hrubý, takhle bys byl zbabělý?
 Což tak bys doved' podezírat přátele?
 Vždyť lev to dobře myslel: chtěl ti poradit,
 z té staré liknavosti chtěl tě zburcovat,
 jak loučící se otec vzal tě za ouško
 a chtěl ti sdělit všelijaké pokyny,
 jak rozsáhlé to panství měl bys udržet...
 Tys nevydržel pohlázení slabých tlap
 a násilím ses vytrh', až ses poranil.
 A teď se hněvá, možná více nežli ty,
 když zná tvou lehkovážnost, nedůvěřivost,
 a už se rozhod' zvolit vlka za krále!
 Ach, tohle bude vladař! Co si počneme?!
 Teď tvou jen vinou budem všichni nešťastni...
 Tak pojď a aspoň nyní ukaž zmužilost
 a nebuď plachý jako jehně ze stáda!
 Já při všech stromech, při všech vodách přísahám,
 že lvu jsi milý, jako že chci jenom tvou
 být služebnicí! Je ti tolik nakloněn,

a proto chce tě zvolit vládcem čtvernožců...“
 Tak svůdným žvástům znova podleh' paroháč
 a k bráně smrti vypravil se podruhé.
 Když v koutě sluje konečně byl zaskočen,
 jak okázalé hody vystrojil si lev,
 když hltal maso, morek z kostí vypíjel
 a žvýkal střeva! Hladový pak pomocník —
 stál u kořisti; jen ten mozek jelení,
 jak vypad', lačně schlemstal, ovšem pokradmu,
 a za svou dřinu sám se takto odměnil...
 Tu lev si přepočítá všechny vnitřnosti —
 a ejhle, chybí mozek; hned jej pohřeší
 a prohledává pelech, hledá v jeskyni...
 Až chytrá liška od pravdy ho odvede:
 „Vždyť mozek neměl; radši ani nehledej!
 Ba tenhle jelen zajisté byl bez mozku,
 když dvakrát dal se pozvat ke lvu do díry!“
 (K, V)

97/ Hrdina za plotem

Pan vlk šel kolem plotu... Jeho příčkami
 se dívá jehně; nadává mu z plných plic.
 A vlk mu praví, až mu zuby skřípají:
 „No, nechvástej se: jen ten plot mě pohaněl!“
 (K)

98/ Přípravy a oběť

Lev úklad strojil divokému býkovi;
 i láká býka: „Chystám oběť zápalnou
 dnes jedné z bohyň... Zvu tě k sobě na hody...“
 A býk byl důvěřivý, přijal pozvání.
 I přijde ke lvím dveřím; kolem dokola
 se vaří spousta vody v četných měděncích;
 zde zabiják, tam tesák — ostrý, jen se lesk' —

a žertva nikde žádná; jen ten kohoutek
tam ležel svázán... Rychle do hor utek' býk...
Když pozděj' lev ho potkal, zle mu vyčínil.
Tu býk: „Já přišel! Však to taky prokážu:
tvé přípravy a oběť byly v rozporu!“

(K)

99/ *Pokažená svatba*

Byl do mladičké dívky zamilován lev
i žádal o ni otce. Otec nejevil
ať nesouhlas, či podezření. Řekl lvu:
„Ji za choť rád ti dám, jsem tomu sňatku rád.
Kdo za zetě by nechtěl krále zvířat mít?
Leč plachá bývá mysl dívek, mladých žen.
Jak veliké máš drápy, zuby obrovské!
Kde vezme dívka odvahu tě bez bázně
pak obejmout? A nezalkat, až spatří tě?
Nu na to pomysli, když toužíš po sňatku,
jak ženich buď, a ne jak dravec divoký!“
Lev rozradostněn darem, v plné důvěře
si zuby vytahal a drápy uřezal.
Pak ukázal se tchánovi a požádal
ho o dceru. — Vtom kdekdo klacky tloukl jej
a třískal kamením. Lev ležel bez hnutí
jak zapíchnutý vepř a zvolna skonával.

Ten otec stárnoucí svým důvtipem a lstí
lva poučil, že nelze v lásce sdružit se
lvu s člověkem a lidem se lvy vejít v styk.

(V)

100/ *Těžká záruka*

Kdys orel přilét' ke lvu: „Smím být oddaným
tvým společníkem?“ Na to lev: „Nu pročpak ne?“

Leč pod podmínkou; musíš mi dát záruku,
že hbitá tvoje křídla věrnost nezruší.
Jak příteli mám věřit, když je větroplach?“

(K)

101/ *Je lépe bez obojku*

Pes příliš vypasený s vlkem potkal se.
Vlk ptal se, kde se živil, že moh' vyrůst v psa
tak obrovského, který sádlem oplývá.
Pes na to: „Velmi štědrý člověk krmí mne.“
„Jak to však, že máš krk tak šedý, olezlý?“
„To řetěz železný mi maso odírá;
můj živitel ho ukul, kolem krku dal.“
Vtom vlk se rozchechtal: „Měj spánembohem dál
své skvělé žrádlo! Já však nechci, aby mně
krk řetěz odíral jen kvůli nažrání!“

(V)

102/ *Zaslepený vlk*

Žil v smečce vlků kdysi zvláště statný vlk,
že říkali mu „lvíček“... Vlk však, blázínek,
té slávy nesnes'; víc a víc se vyhýbal
svým soukmenovcům, víc a víc se družil k lvům.
I posmívá se liška: „Kéž mě nadutost
tak nezaslepí, jako tebe posedla!
Tys popravdě se jevil mezi vlky lvem;
co připojil ses ke lvům, jsi teď zase jen vlk!“

(K)

103/ *Zajícova radost*

Kdys lev byl králem zvířat; nebyl prehlivý
a nebyl ani krutý, ani násilný,
byl mírný, spravedlivý, srdce lidského.
A tenkrát, když byl vládcem — jak se vypráví —

prý všechny lesní tvory svolal v jeden sněm:
tak vyřídit chtěl spory jedněch s druhými.
Tu zvíře za zvířetem účty skládalo —
vlk beránkovi, pardál zase kamzíku
a tygr jelínkovi; všady zavlád' mír...
A tehdy plachý ušák zvlášť si liboval:
„Už dávno byl mou touhou tenhle okamžik,
až násilníkům bude slaboch postrachem!“

(K)

104/ *Zrádné stopy*

Když lev už zestárl, ven na krok nemohl
a neměl ani síly něco ulovit,
jak polomrtvý roztáhl se v jeskyni
a těžce oddychoval (ovšem na oko!)
a hlas, dřív drsný, ladil v tiché sténání...
Když zpráva o tom donesla se k zvířatům,
tu litovala všechna, že je král tak sláb,
a trousila se k němu jedno po druhém.
Lev bez námahy chytal hosta za hostem
a požíral je; tak měl v stáří blahobyt...
Až prohlédla to liška; moudře zpovzdáli
se zeptá: „Králi, copak dělá zdravíčko?“
„Buď vítána, má zlatá,“ lev jí odpoví.
„Jen dále, dále; zblízka si mne prohlédni!
Tak pojď, má milá, aspoň svými nápady
mě povyrazíš; však už brzy odejdu!“
„Buď sbohem,“ praví liška, „promiň, pospíchám;
mně brání jítí dále tahle spousta stop:
jak vidíš, vedou k tobě, žádná od tebe!“

Je šťasten, kdo se do neštěstí neřítí
a cizí pohromou se dává poučit.

(K, V)

105/ *Znamenaný*

Pes potměšilý kousal; proto od pána
byl poznamenan: dostal na krk zvoneček,
a každý chodec z dálky se mu vyhýbal...
A když pak na náměstí trásl zvonečkem
a chvástal se jím, starší ze psů přistoupí
a zvolá: „Jsi ty chudák! Tím se vychloubáš?
To není odznak slušnosti a dobroty,
toť křiklavý jen svědek té tvé špatnosti!“

(K)

106/ *Oloupený lupič*

Když vlk si odnes' ovci přímo ze stáda
a vlek' ji domů, zastoupil mu cestu lev
a vyrval mu ji... Vlk si stoupl opodál:
„Co moje bylo,“ vzkřikl, „vzals mi neprávem!“
A lev tím rozveselen řekl posměšně:
„A tys to ‚právem‘ získal — darem od přátel!“

(K)

107/ *Na dvoře vévodském
aneb**Minima non curat praetor*

Lev chtěl žít jednou jako šlechtic bohatý,
a ježto trávil život v sluji prostorné,
své sousedy, jež z hor znal jako šlechtice,
si k sobě milostivě, velkoryse zval.
Šla z horských lesů často k němu zvířata
a byl jich ve lvím dvoře zástup veliký.
Lev objímal je, zdravil, bodrý hostitel,
stůl skvělý chystal s laskavostí pro všechny.
Tam společníkem milým liška byla mu,
s ní strávil mnoho času v družném hovoru.

A jídlo předkládala stará opice,
 jež porcovala maso hostům přítomným.
 Když přišel návštěvník, jenž nebyl denní host,
 díl stejný dala mu jak svému pánovi,
 vždy z čerstvé kořisti, již lev ten ulovil.
 Jen liška nemívala masa stejný díl.
 I pohrouží se jednou v lstivé mlčení
 a ničeho se netkne z dobrot na stole;
 tu ptá se lišky lev, proč ono mlčení:
 „Jen, chytrá liško, mluv, jak míváš ve zvyku,
 a s tváří veselou se, milá, jídla chop!“
 Ta odpoví: „Ó kníže v státě zvířecím,
 ba mnoho starostí mi srdce sužuje!
 Mne netrápí jen to, co nyní děje se,
 i budoucnosti želim ve své předtuše.
 Když denně přichází hned ten, hned onen host,
 když ujímá se zde ten způsob, brzy už
 já nebudu žít *sama* ani *ze zbytků*.“
 Lev potěšen jí řekl s úsměvem jak lev:
 „Svou stížnost na to přednes opici, ne mně!“
 (V)

108/ Splacený dluh

Lev chytil myšku: chystal se ji spolknouti.
 Tu domácí ten zloděj smrti tváří v tvář
 se doprošuje chudák úpěnlivě lva:
 „Máš jeleny si lovit, býky rohaté
 a jejich masem máš si plnit žaludek;
 ty nikdy nemáš ani tlamy povrchem
 se dotknout myši... Snažně prosím, ušetř mne!
 Snad jednou, i když malá, vše ti odplatím.“
 A lev se zasmál, prosebnici pustil z tlap.
 Pak jednou mladým lovcům vběhl do cesty;
 byl chycen v sítě, přemožen a upoután

a myslil si, že není možná záchrana...
 Tu tajně ze své skrýše vyplíží se myš
 a drobounkými zoubky pouta přehlodá —
 a lev byl volný... Že ji tenkrát ušetřil,
 to oplatila plně jeho záchranou.

Ta bajka jasně značí lidem rozumným:
 vždy nuzné chránit, neodnímat naději,
 když zachránila myš i spoutaného lva.
 (K, V)

KNIHA DRUHÁ,
věnovaná Branchovi, synu krále Alexandra

109/

Ó Alexandrův synu, tyto bajky zde
jsou výplod syrských mužů, dávno žijících,
kdy Ninos a pak Bélos vládli zemi té.
A moudrý Ezop je prý první vyprávěl
všem dětem hellénským a po něm Kybissés
zas libyjským. Však já zas novým způsobem
je podávám, když jamb jsem krotkým učinil,
jak jezdec-vítěz s čelem stužkou zdobeným,
jenž válečného koně uzdou zkrátit zná.
Však poté, co já první dveře otevřel,
a jiní vešli, kteří veršem žertovným
a vtipným zveřejňují bajky podobné,
nic víc však nesvedou než za vzor brát si *mne*.
Já řečí jasnou, klidnou bajky vytvářím
a nebrousím dál zuby jambů — hroty sic
svých ostruh dobře kalím, ale neostřím,
když druhou knížku bajek zde ti podávám.

(V)

110/ *Myš polní a městská*

Dvě myšky byly; jedna žila na poli
a druhá byla v blahobytu městské komory.
I rozhodly se žítí občas pospolu.
A nejdřív myška městská přišla na hody
k své družce v polích, v jarní zeleň oděných.
Však záhy syta slabých vlhkých kořínků,
vždy ušpiněných zemí, vzdychne soucitně:
„Jak nuzně žiješ! Máš to život mravence.
Jen bídný ječmen chroupáš v tomhle podzemí...

To já mám hojnost všeho, spíše nadbytek
a bydlím proti tobě v „rohu hojnosti“!
Až ke mně přijdeš, zahýříš si po chuti
a vrtání v té zemi krtkům ponecháš...“
I přemluví svou družku — myšku z venkova
a zavede ji k sobě, v lidské obydlí.
Tam ukáže jí mouku v celých hromadách
a sudy fíků, džbány medu, bob a hrách
a spoustu datlí v pěkných koších proutěných...
Tu potěšená družka dá se do díla
a už si bere kousek sýra z ošatky,
když rozletí se dveře; myška odskočí
a plaše běží k těsné skrýši u stěny,
kde hostitelku mačká, něco šuškájíc...
A za chvilinku znova z díry vyhlédne
a již se chystá nakousnutí suchý fik,
když do komory někdo vrazí podruhé.
I schovaly se... Náhle praví polní myš:
„Jen dál si takhle hoduj, žij si v bohatství
a těš se sama z nadbytku těch pochoutek;
máš hojnost všeho, nejvíce však úzkosti!
Své chudé hroudy do smrti se nezřeknu;
tam ječmen sice chroupám, ale bez bázně.“

(K)

111/ *Matka a syn*

„Jak šikmo lezeš!“ vytkla matka ráčeti.
„Jak šouráš každou nohu napříč kamením!“
„Má matko-učitelko,“ ráček povídá,
„až sama půjdeš rovně, půjdu podobně.“

(K)

112/ *Pes byl připraven*

Kdos k cestě chystal se a spatřil svého psa,

jak stojí. Řek': „Co zevluješ? Vše připrav si, vždyť půjdeš se mnou!“ Pes zdvih' ohon jen a děl: „Mám připraveno všechno. Ty jen otálíš!“

(V)

113/ *Chytračení se nevyplácí*

Měl kupec osla. Zaslechl, že právě sůl je levná u moře, i šel ji nakoupit a na oslíka vložil náklad pořádný, pak hnal jej domů. Osel statně šel, však vtom tam uklouz' bezděčně a do potoka spad'. Sůl roztála a náklad ihned menší byl. Tu osel lehce vstal a bez námahy šel v kraj nitrozemský. Kupec prodal sůl a zas hnal osla pro zboží a náklad naložil naň mnohem větší. Osel v mukách dovlekl se k tomu potoku, kam sklouzl nedávno, a schválně spadl tam. Sůl zase roztála. On hbitě vstal — měl radost z této výhody. Lest oslí kupec poznal. Příště opět šel a koupil z moře spoustu dírkovaných hub, co k umývání slouží, avšak žádnou sůl. Ten čtverák osel zas, když přišel k potoku, tam úmyslně spadl. Náklad mořských hub však nabobtnal a ztěžkl, vodou nasátý, a osel vlekl náklad těžký dvojnásob.

(V)

114/ *Výhoda malého*

Kdys myška kousla býka, ten se rozzuřil a rozběh' za ní; myška vklouzla do díry. Býk rozkročený, zdivo rohy rozbíjel, až vysílený klesl těsně u díry a podřimoval... Myška zatím vykoukne

a znova býka kousne, potom zaleze. Býk rázem povstal; co má dělat, nevěděl, byl na rozpacích... Myška k němu zašušká: „Ne velký vždy je mocný! Jsou též případy, že ponížený, malý bývá silnější.“

(K)

115/ *Zlý společník*

Když pastýř večer ovce sháněl v ohradu, tu málem by byl zavřel vlka se stádem. A pes to spatřil; zvolá: „To máš v úmyslu své ovce chránit, když k nim pouštíš tohohle?!“

(K)

116/ *Lampa a hvězdy*

Kdys večer lampa chlubila se před hosty: „Oč lépe svítím, hleďte, nežli jitřenka! Mám nejskvělejší světlo vůbec na světě...“ A náhle zved' se vítr, jehož závanem zář lampy zhasla... Kdosi praví, podruhé ji rozžínaje: „Lampo, sviť a nechlub se: tam na nebi ta světla září navěky!“

(K)

117/ *Želva a orel*

Když líná želva zahlédla houf potápek a volavky a racky, tu si povzdechla: „Ó, kéž by někdo také želvu okřídlič!“ I zaslechne to orel; hned se nabízí: „Má želvo milá, čím se orlu odměníš, když nadlehčí tě, že se krásně proletíš?“ „Vším pokladem,“ dí želva, „z moře Rudého!“ „Nuž do učení!“ Želvu naznak obrátí — a už byl v mracích; pak ji pustí na skálu,

až celý krunýř roztřísk' se jí na padrt'...
 Tu želva — víc už mrtvá: „Právem umírám;
 vždyť oblaků a křídel nemá potřebí,
 kdo s námahou se šourá i jen po zemi!“

(K)

118/ *Velkorysý*

V čas noční zpíval hoch a zpíval líbezně.
 Zpěv poslouchala žena. Vstala, v okénku
 se kloní, na jinocha hledí: zdál se jí
 v tom jasném světle lunny chlapcem překrásným.
 I opustila v spánku svého manžela,
 šla dolů do síně, ven vyšla ze dveří
 a touhu svého srdce zcela zkojila.
 I její muž vstal náhle, pátral, kde as je,
 leč nespátřil ji doma. Neřek' na to nic,
 i sám však vyšel ven, šel před dům na cestu.
 Dí cizoložné ženě: „Nic se nelekej
 a přemluv jinocha, ať do domu k nám jde.“
 Jej uchopil a ved'. — Když chtěli pak ti dva
 si krátit čas — s tou ženou hoch se miloval.

(V)

119/ *Žádný rozdíl*

Kdys utonula loď i s lidmi. Kdos to zhléd'
 a vinil bohy, vše že řídí nesprávně:
 „Když jenom *jeden* hříšník vstoupil na tu loď,
 proč tolik nevinných s ním musí zahynout?“
 A zatímco tak mluvil, jak se stává, vtom
 roj mravenečků k němu přilét', aby si
 tam v spěchu obírali plevy pšeničné.
 Kous' *jeden* ho — on téměř *všechny* rozšlapal.
 Tu přiblížil se Hermés, hůlkou šlehl ho
 a děl: „Máš bohům za zlé jejich úradky,

když s lidmi jednájí, jak ty teď s mravenci?“

(V)

120/ *Pod svícnem je tma*

Kdys lesklá vlaštovka, jež s lidmi bydlívá,
 si vystavěla hnízdo zjara pod střechem,
 kde v stavení sbor starců soudil rozepře.
 Tam vyseděla matka sedm mládětek,
 jež na křídélkách dosud peří neměla.
 Had ze skrýše se přioplazil a po řadě
 je všecky sežral. Ubohá tam truchlila,
 že předčasně smrt stihla její holátka.
 „Ach běda!“ naříkala, „jaký osud mám!
 Kde zákon, soudci lidí sídlí, odtud pryč
 já vlaštovka mám přechnout, křivdou stížena?!“

(V)

121/ *Proti rozumu*

Měl řemeslník Herma, sošku ze dřeva,
 té denně obět vzdával, konal úlitbu.
 Přec vedlo se mu zle. Zlost dostal na boha,
 jej chytil za nohu a o zem praštil jím —
 vtom sypaly se z prasklé hlavy zlatáky.
 I sbíral je ten muž a řekl: „Herme, přec
 jsi hloupý, nevlídný jsi ke svým příznivcům.
 Když ctili jsme tě, ničím jsi nám neprospěl,
 teď zpupný čin nám splácíš dary hojnými.
 Snad nový způsob úcty? To jsem nevěděll!“

I bohy do svých bajek Ezop zaplétá,
 chce od nás vzájemně vždy čestné jednání.
 Když poctíš hlupáka, tím pranic nezískáš,
 když pohrdneš jím, to ti bude k prospěchu.

(V)

122/ *Věc nemožná*

Kdys žabák, bažiny a stínu milovný,
 jenž žije v příkopech a tůních bahnitých,
 si vyšel na souš — tam k všem tvorům hovořil:
 „Já lékař jsem a ve všech lécích vyznám se,
 jež nezná ani Paión, bohy léčící,
 jenž na Olympu sídlí.“ Na to liška dí:
 „Jak můžeš léčit jiné, když tak chorobně
 jsi zelený a neznáš sebe uzdravit!“

(V)

123/ *Nežádoucí pozornost*

Zlý kocour ke kuřeti (chudák stonalo)
 se tisk' a lísal: „Co bys rádo? Jak se máš?
 Dám všechno možné, jenom nám už nestonej!“
 I proneslo to kuře slova důvtipná:
 „Když ty se odtud vzdálíš, snad se uzdravím.“

(K, V)

124/ *Vlk lékařem*

Měl osel třísku v noze; kulhal — sotva stál...
 Tu nablízku zří vlka; smrti tváří v tvář
 se rozhovoří: „Vlku, brzy odejdu,
 už dodýchávám... Jak jsem rád, žeš přišel ty!
 Ne sup a havran — ty si na mně pochutnáš.
 Jen jedno chtěl bych, službičku tak neškodnou:
 mám v noze třísku, ještě mi ji vytáhni —
 a k branám Smrti půjde se mi lehčeji!“
 Vlk neodepřel: „V tomhle rád ti posloužím.“
 Pak hrotem zubů třísku z rány vytáhl.
 A vtom už osel, zbaven všech svých bolestí,
 se rozpřáh' nohou po tom chřtánu šedivém
 a rozbil vlku čelo, chrup a nos — a prch'...

Vlk zabědoval: „Dobře na mne, hlupáka:
 já mrzákovi chtěl jsem býti lékařem,
 ač odjakživa nebyl jsem než řezníkem!“

(K)

125/ *Zklamal se*

Kdys hodná slípka snesla zlatá vajíčka.
 Pán její myslil si, že uvnitř slepice
 snad najde spoustu zlata, které snášela.
 I zabil ji, však zjistil, uvnitř že má též
 jen to, co ostatní. Ač doufal přesvědčen,
 že velké bohatství si získá, ztratil to,
 co aspoň skrovný zisk mu dosud dávalo.

(V)

126/ *Ptáčník*

Jak spad' by z nebe, přítel přijde k ptáčníku,
 když právě jedl; měl jen drobet celeru,
 neb klec měl prázdnou; nechytlo se peříčka...
 I rozhodne se ptáčník zabít koroptev —
 pták tak byl krotký, že mu sloužil k chytání.
 A koroptvička prosí: „Nezabíjej mne!
 Až příště půjdeš chytat, co ti pomohou
 tvé všechny sítě? Kdo ti potom přivolá
 ty sličené houfy ptactva, k sobě družného,
 a cí tě potom písňe budou uspávat?“
 Tu ptáčník hned ji pustil; pojal jiný plán:
 a už se rozběh' za kohoutkem bradáčkem.
 Tu kohout zakokřhal (seděl na hřadě):
 „A jak chceš potom poznat, kdy se rozbřesne,
 až prorok času zhyne? Kdo ti ohlásí,
 že zlaté hvězdy ztrácejí se na nebi?
 K tvé ranní práci, dokud rosou provlhlá
 je perut' ptactva, kdo tě bude vybízet?“

Tu ptáčník: „V tom se vyznáš, kdy je k čemu čas;
leč uznej, že můj přítel musí obědvat!“

(K)

127/ *Osel na střeše*

Když osel kdysi na střechu se rozběhl
a po ní skákal, křepčil, tašky rozbíjel,
tu příběh' člověk, zpráskal jej a odehnal.
I praví oslík (však ho páčil celý hřbet):
„Když před nedávnem předváděla *opice*,
co *já* jsem proved', jak se vám to líbilo!“

(K)

128/ *Pravda v ústraní*

Kdys ubíral se poutník cestou v pustinu,
kde Pravdu našel, jak sama stála tam.
I zeptal se jí: „Pročpak města opouštíš,
ctná stařenko, a bydlíš tady v pustině?“
Hned odpoví mu z hloubi vlastních myšlenek:
„Lež u mála jen lidí dříve bydlila,
však nyní *ke všem* lidem cestu našla si.
A mohu ti i říci — chceš to vyslechnout?
Je špatný život, jaký lidé vedou dnes.“

(V)

129/ *Na každého dojde*

Zeus Hermovi kdys kázal zapsat v tabulky,
co chyb a bezpráví se skrývá ve světě,
a potom všechno zavřít do truhlice, jež
tam stála, aby pak, až bude účtovat
stran lidských hříchů, mohl vymáhat i trest.
Však brzy nastal zmatek v záznamech: když Zeus
čas od času chce zkoumat seznam špatností,
ten do rukou mu padne dřív, ten po čase.

Ať z hříšníků se proto nikdo nediví,
že za to, dřív co spáchal, pyká později.

(V)

130/ *Něco za něco*

I pravila kdys ovce svému pastýři:
„Ty stříháš nás a vlnu získáš stříháním,
i mléko dojíš z nás a sýr si vyrábíš,
tvá stáda rozmnožují naše mládata.
My nemáme však víc než pastvu na poli
— což na pahorcích rostou krásné květiny? —
a rostliny jen skrovné, rosou provlhlé.
Však zato svého psa, jenž s námi pobíhá,
si živíš chutným jídlem, jaké jídáš sám.“
To uslyšel ten pes a k ovcím promluvil:
„Však kdybych s vámi nebyl, vprostřed neběhal,
tak hojnou pastvu byste nikdy neměly.
Já běhám kolem stád, vše od vás zaháním,
jak vlky, lupiče, tak smělé zloděje.“

(V)

131/ *Rozdílly jsou ve všem*

Krom osla choval kdosi pejska mazlíčka.
Ten psík byl čtverák, tančil hezky do taktu
a svého pána obskakoval všelijak;
a za to všechno pán ho hýčkal na klíně...
A zatím osel večer dřel se ve mlýně
a drtil pšenku, ve dne z horských úbočí
pak svážel dříví nebo z polí cokoliv;
a za to na nádvoří, k jeslím přivázan,
jed' obvyklou svou trávu s trochou ječmene...
Až jednou roztrpčený hlasně zavzdychal
a vida psíka, hýčkaného v přepychu,
svůj provaz přetrh', od jeslí se odpoutal

a pádil dovnitř domu, kopal sem i tam...
 A nejspíš chtěl se lísat nebo tancovat;
 i zvrátil stolek, rozmlátil jej na třísky
 a v malé chvíli rozbil všechno v místnosti;
 pak skočí na hřbet pánu (právě obědval)
 a už ho líbal. Zahlédnou to sluhové
 a v pravou chvíli nebožáka vyprostí,
 když bezmála už poznal zuby oslovy.
 Když dřínovými klacky zmlácen ode všech,
 kles' polomrtvý, naposled si povzdychl:
 „Ach běda, teď jsem dostal, co mi patřilo.
 Já hloupý osel, proč jsem s osly neskákal
 a proč já blázen zrovna na štěně si hrál?“
 (K, V)

132/ *Tak se přítel nechová!*

Kdys blízko pasti s masem liška stanula
 a rozmýšlela dlouho, co má udělat.
 I uviděl ji vlk (též stál tam nablízku)
 a přiblížil se — toužil maso uchvátit.
 Dí liška: „Přijď jen sem a maso vezmi si!
 Vždyť ty jsi přítel můj a nuzný velice!“
 Vlk přiběhl až tam. Jak hmatal před sebou,
 past při doteku sklapla. Od těch želez vlk
 zle pohmoždil si čelo s čenicem a řek:
 „Když takovéto dary dáváš přátelům,
 jak mohu se jak přítel s tebou setkávat?“
 (V)

133/ *Jedna vlaštovka jaro nedělá*

Muž mladý v kostky hrál a přišel o všechno,
 jen jediný svůj plášť si toužil ponechat,
 v čas zimní aby krutým mrazem netrpěl.
 Hra nešťastná však z něho svlékla i ten plášť,

neb jedna vlaštovka jím opustila dřív
 a objevila se, než jaro nastalo.
 Ač švitořila tiše, on ji uslyšel
 a řekl: „K čemu plášť? Teď je mi zbytečný.
 Hle, vlaštovka tu je, dni teplé zvěstuje!“
 Jen domluvil, šel pryč a opět v kostky hrál.
 Však ve hře zanedlouho prohrál i ten plášť.
 Vtom uhodily hrozné mrazy, padal sníh,
 i potřeboval každý teplý kabát zas.
 Když polonahý jinoch z dveří vyhlédl,
 tu spatřil vlaštovku, tak švitořivou dřív —
 teď ležel tam ten pták jak oběť zimy zlé.
 „Kéž nikdy, přebohá, jsem tě nespatriil!
 Vždyť sebe a teď mne jsi takto zklamala!“
 (V)

134/ *Nedej na vlčí radu*

Kdys osamělá ovce vlka spatřila:
 i prchla do svatyně volně přístupné,
 kde konala se právě oběť slavnostní.
 Vlk nevstoupil však dovnitř stěn té svatyně,
 stál venku a s tou ovčí takto rozmlouval:
 „Snad vidíš, že je oltář plný krve! Pojď
 hned ven, sic chytanou tě a v oběť zabijí.“
 Tu ovce: „Nestarej se o můj útulek,
 zde dobře je mi. Když i to se stane, spíš
 ať žertvou bohu jsem než soustem pro vlka!“
 (V)

135/ *Jedovatá otázka*

Když z trní ostré listy osel ožíral,
 jej liška spatřila a ptá se s chechtotem:
 „Jak vyplazuješ měkký jazyk, chceš si snad

tu tvrdou krmi k žrádlu změkčit lízáním?“

(V)

136/ *Když slepý vede...*

Kdys hadí ocas lál, že hlava napřed jde,
i nechtěl poslouchat a za ní plazit se.

„I já bych mohl vést — jsem částí těla!“ děl.

Však části ostatní mu lály: „Ty chceš vést?!

Jak povedeš nás, blázne? Nemáš oči, nos,
jež živočichům všem jsou nutné při chůzi
a řídí bezpečně a jistě každý krok.“

Však ocas neposlechl. Rozum ostatních
tak nerozumu podlel. Příště zadní část
všem předním vládla — ocas vůdcem těla byl,
ač slepý, celé tělo vlekl v pohybu.

Vtom do propasti srázné zřítíl se ten plaz
a o skaliska ostrá roztrískal si hřbet.

Pak ocas, dřív tak pyšný, škemral lichotně:
„Ach, hlavo-vládkyne, ó prosím, zachraň nás!
Zlý svár jsem podnikl, však se zlým výsledkem.

Chci příště lépe poslouchat, co nařídíš,
tak pravil, „nemusíš se bát, že chtěl bych zas
být vůdcem — získal jsem tak špatnou zkušenost.“

(V)

137/ *Každý po svém zvyku*

Kdos křepelku si koupil, v domě ponechal
ji pobíhat — ten pták mu radost působil

a ze zvyku hned plnil zpěvem hlasitým
dvůr celý, až si sedl na schod u krbu.

Tu přikradla se k němu lstivá lasice

a zeptala se nejdřív: „Kdo jsi, odkud jdeš?“

„Jsem křepelička, v trhu právě koupená.“

„Já dlouhý čas už tady trávím, tady mě

má matka zrodila, všech myší záhuba,
a přec se chovám tiše v skrytu u krbu,
ty ale křičíš tu, ač právě koupená,
jak pravilas, a hlučně tady skřehotáš.“

(V)

138/ *Co koho čeká, to ho nemine*

Jen jednoho měl syna stařec bázlivý.

Ten syn byl srdnatý a na lov chodil rád,

až otec ve snu spatřil, jak mu leží syn

kdes od lva usmrčen. I bál se, aby sen

se nesplnil a přelud pravdou nestal se.

Pak nejkrásnější pokoj vybral pro syna —

byl skvělý, vysoký a plný slunce — v něm

ho uzavřel a sám tam hlídal na stráži.

Však aby syn v tom žalu přec měl útěchu,

dal pestré malby zvířat ztvárnit na stěnách

a mezi zvířetí vši i lev byl zobrazen.

Když syn se na něj díval, rmoutil se tím víc.

Zas před obrazem lva syn jednou stál a vzkřik’:

„Ty zvíře prokleté, tys klamným viděním

zrak otcův šálilo, a nyní chováš mne

zde pod dozorem jako ženu bázlivou!

Co platno na tě jít jen slovy? Provedu

čin silácký!“ Vtom zvedl ruce proti zdi,

chtěl vyškrábat lvu oči. Náhle ze stěny

se tříska odštípla a vjela pod nehet

až do masa. Žár horečný se rozšířil

a do celého těla vnikl zakrátko.

A vše, co ubohý ten otec podnikl,

nic nepomohlo — syn se zmítal v horečce.

A starý otec nemoh’ syna zachránit,

ač v pokoji ho skrýval, aby nezemřel.

Tak lev, ač na stěně byl jenom zobrazen,

ho uchvátil. Lest starce nepomohla nic.

Co určeno ti je, to snášej statečně
a nechtěj chytračit — vždyť sudbě neujdeš!

(V)

139/ *Velikášství se nevyplácí*

Chyt' na pastvině orel tučné jehňátko
a v pařátech ho nesl k snědku mládatům.
Vtom přihnala se kavka totéž učinit.
Hned slétla na jehně a hřbetu chytla se.

Však kavky zmocnila se orlí mláďata
a trápila ji zle. „Já za svůj nerozum,“
tak řekla, „pykám právem! Proč jsem chtěla mít,
když pouhá kavka jsem, ty orly za svůj vzor?“

(V)

140/ *Kdo jinému jámu kopá*

Kdys rolník lapil v poli koroptev a již
se chystal zabít ji a mít ji k večeři.
Tu prosila ho ona: „Jen to nedělej!
Když naživu mě necháš, pane,“ pravila,
„pak za sebe jich mnoho jiných ulovím.“

„Tím spíš mám oprávněný důvod zabít tě,
že přátelům a druhům strojíš úklady.“

(V)

141/ *Osel ve lví kůži*

Lví kůži přehodil si osel přes záda
a myslil, že všem lidem nažene tím strach.
I skákal, běhal kolem, takže přechali
jak lidé před ním, tak i stáda veškerá.

Vtom vítr zdvihl se, jenž kůži ze hřbetu
mu strhl a tu pod ní osel spatřen byl.
Hned klackem kdos ho tloukl, přičemž pronesl:
„Když narodil ses oslem, nepředstírej lva!“

(V)

142/ *Mravenec a cvrček*

Pár zrn, jež v létě sebral, vlekl mravenec
v den zimní ze své skrýše; chtěl je provětrat...
I žebrá na něm cvrček, hladem zmořený:
„Jen trošku dej mi najíst, abych dále žil!“
„A co jsi dělal v létě?“ ptá se mravenec.
„Já nezhálel; vždyť jsem zpíval celé dni!“
Však mravenec svá zrnka skryl a smál se mu:
„Když v létě zpívals, v zimě můžeš tancovat.“

Je lépe o nezbytné věci starat se
než upínat svou mysl k zábavám a hrám.

(K)

VII
PROZAICKÉ PARAFRÁZE
NEDOCHOVANÝCH
BABRIOVÝCH BAJEK

1/ Ctnosti a chyby

S ctnostmi se nikdo hned tak nesetká, avšak chyby zasahují jednoho vedle druhého.

Protože byly ctnosti slabší, byly pronásledovány chybami a přišly do nebe. Zeptaly se Dia, jak mají žít mezi lidmi. Zeus jim řekl, aby k lidem nechodily všechny pohromadě, ale jednotlivě. A tak přicházejí chyby k lidem nepřetržitě, protože jsou blízko, kdežto ctnosti zřídka, protože sestupují z nebe.

2/ Orel s vyškubanými pery

Dobrodincům je třeba řádně se odvděčit a špatné zdvořile odmítnout.

Jednou jeden člověk chytil orla, zastříhl mu křídla a pustil ho na dvůr mezi slepice. Orel, pokořený, ze zármutku vůbec nežral; podobal se spoutanému králi. Nějaký jiný člověk si ho koupil, natahoval mu křídla, mazal mu je mastí a pomohl mu k tomu, že mu pera znova dorostla. Orel vzletěl do vzduchu, chytil do drápů zajíce a přinesl mu ho darem. Spatřila to liška a řekla orlovi: „Tomuhle nic nedávej, ale tomu prvnímu, protože tento je od přírody dobrý, kdežto toho prvního si musíš víc naklonit, aby tě nepřipravil o pera, kdyby tě znova chytil.“

3/ Koza a osel

Kdo chystá lest proti druhému, stává se původcem vlastního neštěstí.

Jeden člověk choval kozu a osla. Koza záviděla oslovi, že dostává hodně krmení, a řekla: „Jak špatně

s tebou zacházejí: hned musíš pracovat ve mlýně, hned zas musíš nosit břemena!“ A radila mu, aby předstíral, že má padoucnici, a aby upadl někde do jámy, že si odpočine. Osel se nechal přemluvit, upadl a natloukl si. Pán zavolal lékaře a žádal, aby oslovi pomohl. Lékař pánovi poradil, aby dal oslovi odvar z kozích plic, tak prý se uzdraví. A tak kozu zabili a léčili osla.

4/ *Jak spolu šli člověk a lev*

Mnozí se chlubí, že jsou mužní a nebojácní, avšak zkouška je usvědčí, že se v ničem takovém nevyvíčili.

Jednou šli spolu člověk a lev a jeden i druhý se vychloubal. Na jednom místě stál u cesty kamenný sloup s obrazem muže, jak rdousí lva. Člověk na něj ukázal a říkal lvovi: „Vidíš, že jsme silnější než vy?“ Lev se usmál a odpověděl: „Kdyby lvi uměli tvořit sochy, viděl bys mnoho mužů rdoušených lvy.“

5/ *Sedlák a orel*

Komu se od někoho dostalo dobrodiní, má je odplatit dobrým, neboť co učiníš dobrého, jako dobré se ti vrátí.

Sedlák našel orla chyceného do tenat a pustil ho na svobodu, protože ho jeho krása naplnila úžasem. Orel se neukázal nevďečným. Když jednou spatřil sedláka sedět pod puklou zdí, snesl se k němu a strhl mu pařáty z hlavy šátek. Sedlák vyskočil a pustil se za orlem, a orel nechal šátek spadnout na zem. Když ho sedlák zvedl a obrátil se, zjistil, že se zeď, pod kterou seděl, zřítela, a podivil se tomu, jak se mu orel odvděčil.

6/ *Sedlák a strom*

Zdaleka lidé tolik od přírody nemilují a necítí spravedlivost, jako se honí za ziskem.

Sedlák měl na svém pozemku strom, který nenesl

ovoce, ale byl jen útočištěm ptáčeků a cikád. Sedlák ho chtěl pro jeho neplodnost skácet. Už vzal sekeru a zasadil stromu ránu, a tu ho cikády a ptáčkové prosili, aby neničil jejich úkryt, nýbrž aby jim ho nechal a oni v něm mohli zpívat a obveselovat ho. Sedlák však na ně vůbec nedbal a zasadil druhou a třetí ránu. Tím odkryl dutinu ve stromě a v ní našel roj včel a med. Okusil, odhodil sekeru, strom ctil jako posvátný a pečoval o něj.

7/ *Zeus, zvířata a lidé*

Ačkoli všichni lidé dostali od bohů schopnost mluvit, přece si někteří z nich takové cti neváží a závidí nerozumným a němým zvířatům.

Vypravuje se, že nejdříve byla stvořena zvířata a že jim bůh dal jednomu sílu, druhému rychlost, třetímu křídla a člověk, který tam stál nahý, prý řekl: „Mne jediného jsi ničím nepodaroval!“ Zeus prý mu odpověděl: „Ty sis svého daru ani nevšiml, třebaže jsi dostal největší. Máš přece řeč, která mnoho zmůže u bohů i u lidí, která je silnější než silní a rychlejší než ti nejrychlejší.“ Tenkrát teprve člověk poznal svůj dar, poklonil se a pln vděčnosti odešel.

8/ *Héraklés a Athéna*

Všem je jasné, že boje a sváry způsobují velké škody.

Héraklés šel po úzké stezce. Spatřil na zemi něco podobného jablku a pokusil se rozšlápnout to. Když viděl, že se to zdvojnásobilo, dupal na to ještě víc a bil do toho svým kyjem. Ta věc se však velmi nadmula a zahradila mu cestu. Héraklés odhodil kyj a zůstal v úžasu stát. Tu se mu zjevila Athéna a řekla: „Přestaň, bratře, toto je Svárliivost a Váda. Jestliže ji necháš a nebojuješ s ní, zůstává stále taková, jaká byla předtím, dáš-li se s ní do boje, takto vyrosté.“

9/ *Krkavec a Hermés*

Kdo není vděčný svým dobrodincům, nenajde v nouzi pomocníka.

Krkavec se chytil do pasti a sliboval Apollónovi, že mu za záchranu obětuje kadidlo. Když byl z nebezpečí zachráněn, na slib zapomněl. Za nějaký čas se znova chytil do pasti, a tu nechal Apollóna stranou a sliboval Hermovi, že mu přinese oběť. Ten mu však řekl: „Ty tvore ze všech nejhorší, jak ti mám věřit, když jsi zapřel svého dřívějšího pána a provinil ses proti němu?“

10/ *Lovecký pes*

Člověk na sebe nemá rozmařilostí a drzou vychloubačností přivolávat nebezpečí, ale má se těmto nectnostem vyhýbat.

Když pes, kterého chovali v domě k boji s divou zvěří, spatřil mnoho zvířat v řadě, přetřhl obojek a utekl postranní cestičkou. Ostatní psi viděli, že je vykrmený jako býk, a ptali se ho: „Proč utíkáš?“ A on jim odpověděl: „Vím, že mám potravu nadbytek, jsem však neustále blízko smrti, protože bojuji s medvědy a lvy.“ A druzí psi si říkali: „Přece jen máme hezký život, i když žijeme chudě, jen když nemusíme bojovat ani se lvy, ani s medvědy.“

11/ *Zajíc a liška*

Často byli všeteční zle postiženi, když svou všetečnost uplatnili nevhodně.

Zajíc řekl lišce: „Opravdu máš velké zisky, že ti říkají Zíštná?“ Liška mu odpověděla: „Jestliže mi nevěříš, pojď sem, já tě pohostím.“ Zajíc šel s ní, a ona neměla doma nic jiného k jídlu než — zajíce. A zajíc řekl:

„Platím za to draze, ale přece jen jsem se dověděl, odkud máš jméno: ne od zisku, ale od lsti.“

12/ *Lev a divoký kanec*

Je dobré přestat s ošklivými hádkami a spory, protože u všech vedou k nebezpečným koncům.

V letní době, kdy vedro probouzí žízeň, přišel se ke studánce napít lev a divoký kanec. Hádali se o to, kdo se napije dřív, a z hádky vznikl zápas na život a na smrt. Náhle zvedli hlavy, aby vydechli, a spatřili supy, čekající, že se vrhnou na toho z nich, kdo padne mrtev, aby ho sežrali. Proto ukončili nepřátelství a řekli: „Bude lepší, když se staneme přáteli, než abychom se stali potravou supů a krkavců.“

13/ *Vlci a psi*

Kdo zradí svou vlast, vyslouží si takovouto odměnu.

Vlci řekli psům: „Proč nežijete s námi svorně jako bratři, když nám jste ve všem podobní? Nelišíme se přece od vás ničím jiným než svými zásadami. My žijeme spolu na svobodě, kdežto vy se poddáváte lidem, sloužíte jim a dostáváte od nich rány, nosíte obojky a hlídáte jim ovce. Když jedí, hodí vám jen kosti. Jestliže nás však poslechnete, vydáte nám všechna stáda, pak budeme mít vše společné a najíme se dosyta.“ Psi je poslechlí. Vlci vešli do jeskyně a nejdřív zahubili psy.

14/ *Vlk náčelník a osel*

Ti, o nichž by sis myslil, že spravedlivě ustanovují zákony, sami nedodržují to, co ustanovili a rozhodli.

Vlk, který byl náčelníkem ostatních vlků, dal všem zákon, že každý, kdo něco uloví, musí přinést všechno

do shromáždění a každému dát stejný díl, aby se ostatní navzájem nepožírali, kdyby měli nedostatek. Šel kolem osel, potrásl hřívou a řekl: „To je na vlka krásný názor! Proč jsi však uložil včerejší úlovek do doupěte? Rozděl ho mezi všechny!“ A vlk, odhalen, své zákony zrušil.

15/ Kolouch a jelen

Kdo je od přírody bázlivý, tomu žádné povzbuzování nedodá zmužilosti, i kdyby byl velký a tělesně zdatný.

Kolouch řekl jelenovi: „Ty jsi větší než psi, rychlostí je překonáváš a máš k své obraně parohy. Proč se tedy psů tolik bojíš?“ A jelen mu odpověděl: „Vím, že to všechno mám, ale jakmile zaslechnu zaštěkáání, zatemní se mi rozum a nemyslím na nic jiného než na útěk.“

16/ O oslovi prohlašujícím koně za šťastného

Nemá se závidět těm, kteří jsou bohatí a kteří jsou u moci, ale je třeba myslet na závist a nebezpečí, které jsou jejich údělem, a mít v lásce chudobu, matku pokoje.

Osel prohlašoval koně za šťastného kvůli tomu, jak ho krmí a jak o něho pečují, a sebe i se svým osudem za nešťastného, protože nosí břemena a dostává málo žrát, kdežto kůň má krásnou uzdu a ozdoby na čele a běhá si nalahko. Tak osel rozumoval. Pak přišel čas války. Voják v plné zbroji nasedl na koně, vjel do středu nepřátel, kůň byl pobodán meči a vypustil duši. Osel změnil svůj názor a koně litoval.

17/ Osel ve lví kůži

Jsi-li chudý a prostý, nenapodobuj jednání bohatých, abys na sebe někdy nepřivolal posměch a nebezpečí.

Osel, který si oblékl lví kůži, byl všemi považován za lva a utíkali před ním lidé, utíkala před ním stáda. Když však zafoukal vítr a odnesl kůži, takže byl osel nahý, všichni se seběhli a bili ho holemi a kyji.

18/ Pastýř živící vlka

Jestliže je někdo od přírody obratný, tu když se naučí loupit a krást, uškodí často tomu, kdo ho učil.

Pastýř našel malého vlka a vychoval ho. Když vlk odrostl, naučil ho loupit ovce ze sousedních stád. Když to vlk uměl, řekl: „Vycvičil jsi mě v loupení a teď si dej pozor, abys nehledal mnohé ze svých vlastních ovcí!“

19/ Růže a amarant

Je lepší trávit život v skromném dostatku, než žít nějaký čas v rozmařilosti a potom zakusit obrat osudu k horšímu, nebo i zemřít.

Amarant rostoucí v sousedství růže řekl: „Jak líbezný květ jsi, žádoucí pro bohy i pro lidi! Jak ti závidím tvou krásu a příjemnou vůni!“ Růže mu odpověděla: „Já ovšem, amarante, žiji jen krátký čas, a potom zchradnu, i když mě nikdo nevykope, kdežto ty takto mladý kveteš a žiješ stále.“

20/ Kozel a réva

Když réva vyrážela, kozel okousal výhonek. Réva mu řekla: „Co mi ubližuješ? To není žádná tráva? Však až tě lidé zabijí a budou potřebovat víno, já jim je poskytnu.“

Bajka odhaluje lidi nevděčné, kteří se chtějí obohatit na účet svých přátel.

21/ *Chlubivá vlaštovka a vrána*

Chvastouni chlubicí se svými výmysly usvědčují sami sebe.

Vlaštovka pravila vráně: „Já jsem panna, jsem z Athén, jsem princezna, dcera athénského krále.“ Vyprávěla ještě dále, jak jí Téreus učinil násilí a jak jí byl vyříznut jazyk. A vrána jí řekla: „Co bys asi dělala, kdybys měla jazyk, když toho tolik namluvíš po jeho vyříznutí?“

22/ *Dva hrnce*

Nejistý je život chudáka, když blízko něho bydlí člověk mocný a chamtivý.

Po řece pluly dva hrnce, hliněný a měděný. Hliněný řekl měděnému: „Drž se ode mne dál, ne blízko; kdyby ses mě totiž dotkl, rozbil bych se, i kdybys to učinil nerad.“

VIII AVIANOVY BAJKY

nich svůj překlad upravit. Podobně je tomu se sentencemi („mravní naučení“). Někdy jsou umístěny v čele bajky (promýthion), jindy na konci (epimýthion), někdy vůbec chybějí; bývají veršované i prozaické, někdy se obojí způsob střídá (u Babria). V některých vydáních jsou vypuštěny jako pozdější přídavky nebo alespoň označeny hranatými závorkami. Náš překlad většinu těchto sentencí přejímá, ale zvlášť neoznačuje.

J. V.

OBSAH

BAJKA V ANTICE
(Dagmar Bartoňková)
9

I
ŽIVOT AISÓPŮV
(přel. Václav Bahník)
21

II
EZOPOVY BAJKY
(přel. Václav Bahník)
111

III
EZOPSKÉ BAJKY
SLOŽENÉ RŮZNÝMI AUTORY
(přel. Václav Bahník)
223

IV
PHAEDROVY BAJKY
(přel. Václav Bahník)
265

V
PROZAICKÉ PARAFRÁZE NEDOCHOVANÝCH
PHAEDROVÝCH BAJEK
(přel. Václav Bahník)
343

IV
BABRIOVY BAJKY
(přel. Rudolf Kuthan a Jiří Valeš)
355